

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ИЗЛАЗИ: 1. и 16. сваког месеца.	ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Милан Ст. Марковић ПРАВОЗАСТУПНИК	УРЕДНИШТВО: Дубровачка улица број 18.
---------------------------------------	--	---

ПРИМЕРИ СТАРОГ СРПСКОГ ПРАВОСУЂА.

(Наставак чланку у бр. 20.)

7. Мртва шиба.

а. Убиство брата и синовца.

Милисав Ковачевић из Заблаћа, шабачке нахије, због једне *сечине*, која је судовима досуђена његовом брату Марку, убије из пушке брата и сина му Степана.

Рјешеније. „Сматрајући дакле Суд Народњи важност преступленија братоубице овог Милисав, који је, небожећи се наказанија судејска, толико зверобразан постао, да се није могао с проливеном крвљу синовца свог Степана задовољити, но јошт равном смртију и брата свог Марка убити покусно се јест, рјешава: да се овај богомерзски убица Милисав Ковачевић, који је брата свог Марка и синовца Степана, без и најмањег к убиству датог му повода убио, у Шапцу догле шибом казни, док најпосле и умре; а потом три његов, за углед народу на коло да се постави, на којем до самог разицаденија да остане. 20. Маја 1830. Бр. 5. у Крагујевцу“.

б. Разбојничко убиство.

Јован Петровић из Коревите, јадранске нахије, и Лука Крњајичић из Велких Радицаца у Срему, убију недалеко од Кленка Тодора Цветковића из Сарајева,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

опљачкују га и однесу 300. дуката и четири цванника, што је носио од проданих кожа свог газде Манојла Јевтановића из Сарајева; затим га баце у Саву, и побегну. Јована пронађу уапсе и осуде.

Рјешеније. „Сматрајући дакле Суд Народњи важност преступленија богомерзског убице Јована Петровића, који је невином Тодору, без и најмањег датог му повода живот отузео, и као скота немилосердно батином у главу ударио, и одузевши новце у Саву га бадио, рјешава: да се тодоров убица Јован Петровић доде шибом казни, док у мученију дух свој не испусти; потом, кад већ мртав буде, трупа његов на коло за углед народу, и на сьденије итциал, да се остави. 22. Маја 1830. Бр 6. у Крагујевцу“. Потврђено одлуком књаза Милоша од 28. Маја 1830. Бр. 822.

* * *

У римско-византиским законима, налазимо смртну казну у овим облицима: распеће на крсту, черечење, ударање на точак, спаљивање, вешање, сечење главе, тровање, бацање у провале или дивљим зверовима, затрпавање камењем, дављење у води.

У Винодолском закону, најстаријем правном споменику на словенском југу, смртна је казна предвиђена само за два случаја — тровање и паљевину; но и тада она долази као замена новчане казне, кад осуђеник није у стању да је плати.

У старо-српском праву, као изузетак смртна је казна ограничена на неколике случајеве квалификованих кривица: издају земље и буну против величанства; нападај на цркве или манастире; убиство родитеља браће и сестара, свог чеда, и свештеника или калуђера; паљевинаре; лопове и разбојнике; и оне који праве лажне новце. Све остале кривице, и сама приватна убиства, потицала ма из каквих побуда, зависиле су од приватне тужбе; и изравнаване су грађанском накнадом, и глобом која је припадала судијама односно државној каси.

У четрнаестом веку, покушавала је Дубровачка општина, да се уведе и у српској држави смртна казна и за обична убиства; али је предлог одбио српски краљ Стефан Милутин категоричком изјавом: *да он не ће пролевати крв својих људи, но остаје на старим обичајима.*

WWW.UNIL
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У нашим старим споменицима, употребљавана је смртна казна у следећим облицима:

— По Душанову Законику, осуђени на смрт спаљивани су; просто вешани, или вешани стрмоглав; мачем погубљивани. Кнез Лазар је гилотинирао свог политичког противника Николу Алтомановића „сјекироју усјекну“. Овамо долазе и чисто народне смртне казне, које су важиле већином за женскиње: каменовање, растрзање коњима, бацање у воду.

— По Законику црногорског владике Петра I. као државне смртне казне важиле су: вешање, каменовање и стрељање. Примењиване су у случајима намерног безузрочног убиства, у разбојништву, и у поновљеној крађи.

— У К-Ђорђејевим уредбама налазимо ове њене облике: мртву шибу; просто вешање; стрељање а затим вешање на углед народу; метање живог осуђеника на коло, на ком остаје док се не распадне, пошто му се претходно пребију руке и ноге; бацање у воду.

— По књ. Милошејевим уредбама и законима, смртна је казна извршивана: мртвом шибом, убиством из пушака, вешањем, и секиром у главу; убиством из пушака са сакаћењем — одсецање десне руке у случају оцеубиства ит.д.

Са позивом на приказане случајеве правосуђа под а. и б. ограничавамо се засада на објашњење смртне казне, која је извршивана *шибом*.

За К-Ђорђејеве управе, шиба је употребљавана већином за чисто војене кривнице. До тога доба, ова казна није била у нашем вароду ни позната ни употребљавана. Може се рећи са основом да је она у тадашње наше правосуђе унета из аустријског војеног законика. Њен први помен у казненој уредби проте М. Ненадовића, ваља сматрати као новину, која је потекла из договора са људима, који су на крају прошлог века служили у српско-аустријски фрајкорима. Њих је највише и било у ваљевској нахији, где је поникла ова уредба.

Шиба је имала своје ступње, као блажа или строжија казна, од 12—9—6—3 пута *на место*. Објашњење овог последњег израза, долази доле. У К-Ђорђејевим уредбама, као мртва шиба, сматрана је осуда, по којој преступник треба да прође шест пута кроз шест стотина момака. У књ. Милошејевом и доцнијем правосуђу, под

овом смртном казном подразумевало се шibaње 12 пута *на место*. У тежим случајима, као што су наведени примери под *а.* и *б.* шibaње је употребљавано без ограничења, као просто средство умртвљавања осуђеника.

Казна је извршивана званично прописаним начином. О њеној суштини уверавамо се из следеће наредбе од 14. Децембра 1828. Бр. 709. коју је упутио Народњи Суд Магистрату у Рогачи, нахије београдске, ради извршења пресуде над Михаилом Рошом, бећаром из Аустро-Угарске:

„Препоручујемо Вам, да призовете кнеза Николу Катића, који са согласијем вашим из кнежине своје нека скупи три стотине људи и у Рогачу доведе; које људе поставите у ред колико с једне толико и с друге стране, и сваком по једну обичну шибу или-ти простије рећи прутућ у руку да дате. По том изведите преступника Михаила Рошу, и у присуствију свију велегласно и вразумително његово рјешеније прочитајте; по којег прочитанију, скинувши преступнику кошуљу, пустите га од горњег краја између људи нека посредствено хода, а људи и с једне и друге стране нека га са оним шibaма по леђи ударају. Кад сиђе кроз параду до на крај и поврати се кроз исту параду натраг, до на прво своје место одакле је и пошао, *то се зове један пут на место-проћи*, иначе *један пут доле а један пут горе*. И кад на тај начин шест пута доле сиђе, повраћајући се натраг на прво своје место одакле је и пошао, то ће се онда извршити над њим опредељена казни; и то ће рећи: кроз триста људи 6 пута доле а 6 пута горе (шибу проћи 6 пута *на место*) или-ти *полумртна шiba*. По извршенију ове његове казни, постарајте се, да му се свако возможно лекарство преда, да би од претрпљене шibe оздравити могао; а пошто оздрави, са овим нашим писмом и приложеним вашим, пошаљите га под стражом кнезовима. Суда Београдског, нека га они на ону страну, предавши га у руке терџману, пребаце“.

Обично је шiba извршивана у среском или окружном месту, ређе онде где је дело учињено. Бирао је пазарни дан, с једне стране ради шире јавности и већег примера, а с друге да се лакше дође до потребног броја извршилаца казне. Зађу полицијски и општински службеници по шибаци и дућанима, и истерују на зборно место

“сељаке калфе слуге и друге људе нижег реда. Построје се две врсте у одређеном броју (300. 500. или 600. људи), једна према другој у растојању колико човек може да прође средином. Пандури даду сваком у реду по неколико врбових прутића. Доведу осуђеника до појаса нага. Руке су му у свој дужини до мишице тврдо привезане за кундаке од празних пушака. Чим полицијски чиновник прочита пресуду, настаје шибање. Пандури проводе осуђеника кроз упарађене врсте горе и доле. На његова леђа падају ударци прутића, који остављају најпре првене па модре бразде, из којих затим пишне крв. Блед и ужаснут осуђеник се боно трза и инстинктивно се окреће десно и лево очајном молбом „немојте браћо — полако браћо!“ Молба се слабо чује, јер дуж редова корачају пандури, метре да извршиоци казне врше своју дужност, и на то их опомињу својим штановима. Ако осуђеник клоне под теретом удараца, провозе га на колицима кроз редове, док не издржи казну. Многи остане на месту мртав. Ко преживи казну, предаје се власти и родбини на лечење.... Суровост уступи место милосрђу у последњим тренутцима друштвене освете¹⁾).

Као Ђачић основне школе, присуствовао сам при извршењу једне овакве казне 1856. године у Гургусовцу, данашњем Књажевцу. Један калфица био осуђен на шибу, што је поткрадао своје газде Нацка и Стојиљка, терзије. Призор је био одвратан и болељив. Од жалости и узбуђења тресла ме је грозница, а моја добра мати сузним очима молила је Бога, да осуђенику олакша муке. Раније, у гостима код мог зета Николе Милинковића учитеља у селу Сумраковцу црноречког округа, видео сам крај ватре у општинској судници, двојицу младих људи у видарским облогама (обично пресна овча кожа подмазана неким мелемом). Дан раније издржали су шибу, због крађе.

За прве владе књ. Милоша, шиба је употребљавана за све теже преступе, најчешће за убиства, телесне повреде и крађе. У раније саопштеним примерима правосуђа од 17. Јануара 1828. Бр. 1. и од 13. Јануара 1830.

1) Значајни моменти извршења ове казне, лепо су представљени у чланцију „Мртва Шиба“ у Владановој *Отаџбини* (свеска 74. и 75. 1888. године - страна 290)

Бр. 6. налазимо је и у делима родоскврњења и покушаја убиства. У том добу често долази и као допуњива казна поред издржане робије.

У даљој примени шиба поступно губи своју важност. По закону од 31. Јануара 1851. Бр. 90.¹⁾ налазимо јој замене у другој блажој казни, кад осуђењеници нису у стању да је издрже због слабости и болести, или због особитог телесног стања. Мртва шиба или 12 пута на место, замењивана је дванестогодишњом робијом у тешком гвожђу; шиба од 9 пута на место, доносила је као замену осмогодишњу робију у тешком гвожђу; шиба од 6 пута претварана је у петогодишњу робију у тешком гвожђу; од 3 пута у двогодишњу робију у лакој окову. Њена дакле примена постала је зависном од лекареве облукције и судског увиђаја.

Културни напредак нашег народа сасвим је прегазио ову застрашиву и скроз сурову казну. У прво доба она је лако и правилно извршивана. Доцније народ покаже према њој толико одвратности, да се у последње време није могло да сакупи довољно шибача за извршење казне; или, ако су се по великом настојавању власти и скупили, вршили су дужност небрежљиво, да је шиба постала најлакша казна. Тим узроком законодавство је морало укинути. Коментариста нашег казненог законика г. Ђ. Ценић, своје назоре о преживелости ове казне, пропраћа наводом: да је исто такво гнушање показивао народ и према метању мртвих тела на точак; и према пракци, да полициске власти извршују телесну казну на пијаци пред скупљеним светом, и зато је и једно и друго укинато у своје време²⁾.

Шиба је укинута под другом владом књаза Милоша, законодавним решењем од 6. Маја 1859. В Бр 2012. „као казни противна духу времена, и затупљујућа грађанска чувства човечности“. Судови буду овлашћени да место ње осуђују кривце на робију, по размери постављеној одредбама §§. 5. 6. 7. и 8. поменутог закона од 31. Јануара 1853. ВБр. 90³⁾.

1) Речник Петровића. 166.

2) Објашњење казненог законика за Кнежевину Србију. 1866. стр. 51.

3) Зборник Закона и Уредаба XII. стр. 40.

После непуних 15. година, под владом књаза Милана, законом од 11. Децем. 1873. год. избрисана је из системе нашег Казненог Законика и друга врста телесне казне — батинање¹⁾. Као напредни догађај у развоју наше законодавне свести, важност овог закона везана је за дан народног устанка под књ. Милошем — за Цвети 1874. Од тога доба избијено је из руку управних и судских власти једно сурово и достојанство човека веома унижујуће средство. Занимљиви предлог Народној Скупштини тадашњег министра правде, о укинућу ове казне, износи у најјаснијој светлости преживелост установе боја или батина, и до-тадашње злоупотребе у њеној примени.

Алекса С. Јовановић

ПРВИ МЕЂУНАРОДНИ АДВОКАТСКИ КОНГРЕС

Држањ у Брислу 1--5. Августа (по рим.) 1897.

(НАСТАВАК)

II.

Другог дана било је свечано отварање седница Конгреса, што је извршено у истом здању, али сада у сали у којој заседава бриселски Поротни Суд. Први је узео реч Жил Ле Жен, сенатор и председник „Савеза белгијских адвоката“, наглашујући у неколико речи, да је Министар правде, Бежерем (Begeerem), изволео примити се почасног председништва и отварања Конгреса.

За тим је узео реч Министар правде. У врло речитом говору свом он је нагласно, да задатак овога Конгреса није проста одбрана приватног интереса једнога реда људи, већ упоредна студија функције адвоката у друштву и изналажење практичних рефорама помоћу којих ће се моћи расветлити и ојачати улога адвокатскога реда у ексистенци и развоју права. Његов је задатак да учврсти ону основицу нашега друштва коју називамо *правом одбране*.

1) Зборник Закона и Уредаба XXVI. стр. 37.

За овим су узимали реч изасланици адвокатских удружења са стране: из Берлина (Lesse, Crull и Goldschmidt), Пеште (Cornel Sztchlo), Лондона (Crackanthorpe), Петрограда (Турчаниновъ), Кана у Француској (Guilouard) и Мадрида (Lastres). Сви су хвалили идеју која их је на Конгрес сакупила, изјављујући, поред благодарности на гостопримству, и своје дивљење и честитање „Савезу белгијских адвоката“ на показаном усталаштву и истрајности у раду.

После избора и конституисања потребног часништва, Министар правде отворио је дебату, прелазећи на поједине тачке дневног реда. На овој седници претресана су два питања: прво и друго.

П Р В О П И Т А Њ Е

О адвокатским удружењима која постају приватном иницијативом.

Известилац по овом питању био је бриселски адвокат Дибоа (Dubois). Његов нацрт извештаја гласи:

„Установе које су постале приватном иницијативом.

А. Б е л г и ј а

І. Професионални живот

1. „Савез белгијских адвоката“. Девиза му је: „Omnia fraterne“.

Његов је искључиви циљ: чување свију интереса адвокатскога реда и развијање братских односа између свију белгијских адвоката.

Први резултати његовога рада јесу: *Фонд за узajамну помоћ*, и сазив *Првог међународног адвокатског конгреса*.

2. Конференције Младог Бароа. Оне су заведене: у Брислу (1840.), Лиону (1861.), Анверу (1870.), Гању (1886.), Шарлероа (1887.), Мону (1890.), Вервијеру (1890.), Турнеу (1891.). Њихов је циљ: образовање и професионална настава за адвокате. Тај се циљ пости-

зава овим путевима и средствима: присуствовањем судским седницама, бесплатним заступањем сиротиње, израђивањем парламентарних извештаја, вежбањем у говору и читањем, држањем нарочитих предавања из области права, студијом професионалних уредаба, радом на својем листу, библиотеком, и т. д.

3. Фламманске Конференције. Њих има у Брислу, Анверу и Гану.

II. Ванпрофесионалне манифестације

1. Белгијска група „Међународног Удружења за Кривично Право“.

2. „Удружење за колонијалне студије“.

3. „Библиографски Институт“.

Б. Стране државе

I. Адвокатска удружења и савези

1. Немачка: Anwaltverein, у Берлину. Локална удружења и Deutscher Anwaltverein.

2. Инглеска: Inns of Court. Bar Council. Удружења Младог Бароа (Hardwicke Societies Common Rooms, etc.).

3. Аустрија: Advokatenstag. Conspicienten-Verein.

4. Шпанија: Краљ. Академија за законодавство и јуриспруденцију, у Мадриду

5. Француска: Association des Secrétaires et Anciens Secrétaires de la Conférence de Paris. Conférence de Lille, etc.

6. Грчка: „Адвокатско Удружење“.

7. Угарска: „Адвокатски Клуб“, у Будим-Пешти.

8. Холандија: „Млади Баро“, у Амстердаму.

9. Швајцарска: „Удружење Циришких адвоката“, „Удружење адвоката у Луцерну“ и „Адвокатски Ред“ у Женеви

10. Турска: Цариградски баро.

II. Установе за узајамну помоћ

1. Немачка: „Фонд за општу помоћ“, у Лајпцигу. — „Пенсиони Фонд“ у Сахеу и Алтенбургу. — Zeuker-ова Задужбина. — „Фонд адвокатског клуба“, у Лајпцигу. — „Адвокатски Фонд“, у Минхену.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.BS

2. Фанцуска : Помоћ коју даје Управа адвокатског реда.

3. Русија : „Фонд за узајамно потпомагање“. — „Фонд за позајмице“.

Ш. Удружења за правне студије и библиотеке

а. „Удружења за упоредно законодавство“ (Париз).

б. „Опште удружење за Казнене Заводе“. (Берн).

в. „Међународно удружење за Казнено Право“.

„Библиотеке“.

По прочитању овога извештаја развила се подужа дебата, у којој су узели учешће поред Белгијанаца (E. Ricard, Ninauve, André) још изасланици: руски (Спасовичъ, Турчаниновъ), немачки (Lesse, Crull), француски (Clunet, Guillouard), инглески (Iselin), холандски (Kuhn), и швајцарски (Rezolt). Сви су они признавали корист од приватних адвокатских удружења и установа у појединим земљама, нарочито од Конференција Младог Бароа, којима је задатак да младог адвоката спреме и снабдеју свим потребним знањима за адвокатски позив. Не мање је призната велика важност једног општег Међународног Бароа, који би био Савезни Баро; али — и то је изречно констатовано — при свем том та жеља мора остати неостварена још за дуго време, док се у свакој земљи не буде остварио домаћи национални баро или национални савез домаћих адвокатских удружења. За то председник скупа, резимишући дебату о томе питању, изјави: да је стално гледиште свију говорника, да треба свуда покретати оснивања конференција за вежбање и савеза адвокатских удружења.

ДРУГО ПИТАЊЕ

Установе за бесилатну одбрану сиротиње и деце, и за заштиту ослобођених осуђеника и скитница. Однос између тих установа и бароа.

Извештач за ово питање био је бриселски адвокат Гаспар (Jaspar). Његов нацрт извештаја гласи:

„А. Друштвени задатак адвоката

Његов је задатак одбрана и заступање права. То се постизава путем заштите неспособних и подизањем оних који су поклизнули.

Б. Како се тај задатак постизава

А. У Белгији

І. Заштита деце

За заштиту деце постоје :

Друштва за одбрану оптужене деце, у Брислу, Анверу, Лијежу и Вервијеру ;

Друштва за заштиту деце од мучења и нечовечног поступања, у Брислу, Анверу, Гану и Лијежу ;

Заштитна друштва у опште, која налазимо у свакоме срезу.

ІІ. Заштита душевно болесних лица

ІІІ. Помоћ и повратак у друштво осуђеника и скитница

Друштва за заштиту ослобођених осуђеника, и
Друштво за заштиту скитница.

Б. У другим државама

І. Немачка : „Друштво за заштиту осуђених ослобођеника“.

ІІ. Аустрија : „Опште друштво за судску помоћ“, у Бечу.

ІІІ. Француска : Друштва за одбрану оптужене деце, у Паризу, Марсељу, Бордоу, Ексу, Нансију и т. д.

Друштва за помоћ и заштиту деце ослобођених осуђеника и т. д.

ІV. Угарска : „Удружење за заштиту и поправку ослобођених осуђеника,“ у Будим-Пешти.

V. Холандија : Заштитно друштво „Pro Juventute“ у Амстердаму.

VI. Швајцарска : „Друштво за заштиту ослобођених осуђеника у Женеви.“

Друштва за одбрану деце пред судом поникла су у Белгији 1892. иницијативом тадашњег Министра правде Жила Ле Жена. Његовом се позиву журно одазва белгијски Млади Баро и узне жива учешћа у томе великом делу социјалног препорођаја. Одмах се засноваше нарочита друштва: у Вервијеру, Брислу, Лијежу и Анверу. Али међу њима најзначајније је оно у Брислу, како по броју случајева тако и по својој методи рада. Оно се стара да свакоме малолетнику испод 16 год., који би био приведен пред суд за омање кривике, да нарочитог браниоца. Овоме браниоцу задатак је, да сачува оптуженога од пада у провалу којој се приближио учињеним недозвољеним делом, и да му осигура сретнију будућност. Да то постигне, бранилац води сам лично истрагу о социјалном и моралном положају својега штићеника, подноси о томе извештај „Друштву за заштиту деце“, које држи своје седнице сваких 15 дана; обавештава се са својим колегама о мерама које би требало предузети у интересу младога клијента: да се преда родитељима или да се пошаље у коју од оних школа које је држава подигла за поправку и васпитање такве деце. При самом суђењу он износи своје гледиште о томе шта би требало учинити с тим дететом, без обзира на његове породичне односе, на захтеве његових родитеља или на жеље самога детета. Суд обично доноси одлуку у смислу браниоцевог тражења, и на тај начин истрза дете из чељусту опасне средине и поверава га заводу за заштиту и васпитање. О извршењу те судске одлуке брине се сам бранилац.

Све до кратког времена дете је имало остати у таквом заводу за време целог малолетства. Али је недавно заведен условни отпуст деце из таквих завода, и у већини случајева њих отпуштају после једне, две или три године, кад се дете поправило. Оно се тада враћа својој породици, по претходном одобрењу његова браниоца, који има да оцени: да ли је породица тога детета морално и материјално у могућности да дете прими. И кад се према браниоцевом мишљењу донесе одлука за поддржавање детета породици, бранилац узима дужност да редовно походи свога штићеника, да води над њим надзор, да га упутује на рад; једном речи: да га врати по ново у друштво и да му не да да поклизне и по други пут.

Он му је дакле не само бранилац и заштитник већ и морални тотор.

Бриселско „Друштво за одбрану и заштиту деце“ има 25 чланова; оно је извршило за четири године 450 истрага, и данас води бригу о више од 300 деце.

По његовом типу образовања су слична друштва и на страни: Турину, Хагу и друштво „Pro Juventute“ у Амстердаму.

Тројаке су користи које таква друштва могу дати: чување малолетних криваца од пропасти и њихово поправљање, чишћење и обезбеђивање друштва од опасних клица и уздицање друштвених чланова изнад сфере индивидуалне и професионалне свести до вишег социјалног поимања одговорности за случајеве кривица и беде у крилу наше цивилизације.

По саслушању извештаја прешло се на дебату. Ну одмах у почетку први је узео реч изасланик Лондонског Бароа, Crackanthorpe. Циљ је његовом говору, да попуни једну празнину у извештајевом нацрту, у томе, што се у њему нигде не спомиње и Инглеска. Међу тим Инглеска води рачуна изодавна о свима онима који поклизну у друштву. Покретачи тих идеја јесу Џон Хауард и Јелисавета Хајнд (John Howarth, Elisabeth Hinde). Инглеска има 50—60 казних завода. У свакој вароши где постоји такав завод постоји и по једно друштво за заштиту ослобођених осуђеника. На неколико дана пре него што ће бити пуштен у слободу, сваког осуђеника погоди један члан овога друштва, који га почне поучавати како треба да се влада у будуће. Кад буде пуштен у слободу, осуђеник враћа посету својем посетиоцу, и овај му у разговору предочава две могућности: или му предстоји да по ново падне у беду и несрећу, којих се за сада спасао, или да искрено пригрли руку помоћи која му се пружа ради његове среће, да се под њеном заштитом поправи и по ново врати у часно друштво.

Инглеска има многобројних установа и за заштиту деце, и то не само оне која су пред судом за кривице, већ и оне која су морално напуштена. Чим су сретну каквог малог скитницу на улици, полицијски органи воде га одмах најлежном магистрату. Овај га не осуђује на казну, већ ако је млађи од 14 год. шаље га у коју ин-

дустијеску школу, а ако је млађи од 16 год. у коју од других нарочитих школа за поправку. Резултати које су те школе дале до данас веома су повољни, и на тај начин многи је од несретних малишана дошао у положај да постане добар и користан грађанин.

У дебати која је настала о овом питању учествовали су изасланици: руски (Турчаниновъ), француски (Guilouard), холандски (Kuhn, Tripels, Jellinghaus), белгијски (Landrien) и инглески (Griffith). Руски изасланик изнео је, да је одбрана сиротиње на суду у Русији организована друкчије него на другим местима. Браниоца сиромашу, био овај Рус или странац, одређује старешина адвокатског реда. Петроградски адвокати предузели су у своје руке и одбрану деце и подизање нарочитих завода за малолетне осуђенике, као и нарочитих колонија за поправку читавих породица у којима би се одомаћило чињење кривичних дела.

Остали изасланици износили су у својим говорима, да нека од ових удружења за одбрану деце и заштиту и помоћ ослобођених осуђеника и скитница постоје и у њиховим земљама, негде више негде мање, и да би требало настати да се заведу свуда где год их сада нема, по угледу на Инглеску, Немачку, Француску и Белгију.

* * *

Трећег дана Конгрес је претресао два друга питања: треће и четврто.

ТРЕЋЕ ПИТАЊЕ

О адвокатском испиту. Предмети које он треба да обухвати: да ли само чисто правне предмете или још и оне из области Философије, Природних Наука, Социологије, Антропологије, Физиологије, Књижевности и Беседништва? Колико времена треба да траје теоријска сирема за адвокатски испит?

ЧЕТВРТО ПИТАЊЕ:

Професионални стаж. Како га ваља уредити? Колико треба да траје?

За ова оба питања известиоци су били бриселски адвокати Хансен (Hanssens) и Химан (Hymens). Њихов нацрт извештаја гласи:

„I. Општи поглед

Код ових питања треба одмах у почетку изнети два принципа. Први је принцип, да је за адвокатску професију нужна претходна теоријска спрема. Тај је принцип признат у законодавствима: Инглеске, Немачке, Аустрије, Белгије, Француске, Грчке, Холандије, Угарске, Русије и Србије. Њега одбацују само Турска и Шведска.

Та претходна спрема састоји се у настави научној, систематској и теоријској, и у настави професионалној, као што то постоји, истина у неједнакој мери, у овим државама: Немачкој, Аустрији, Белгији, Француској, Грчкој, Угарској, Русији и Србији.

Други је принцип, да научна настава треба да претходи настави професионалној. Тако је стање у Немачкој, Аустрији, Белгији, Француској, Грчкој, Угарској, Русији и Србији.

У Инглеској је друкчије.

II. Настава научна или универзитетска

Данашње системе ове наставе критикују већином:

а. Због недовољног обима програма.

б. Због претрпаности.

в. Због тога што је код њих главније памћење него разумевање.

Настава треба да има за циљ, да ствара не *адвокате* већ *правнике*. Ученику није тако нужно дати све правне појмове колико што је потребно научити његов дух изучавању, разумевању и схватању права, тако да се он оспособи да дође до знања сопственом напорима својега ума и да се може развијати у оним гранама које га буду највише привлачиле и у којима би он желео да се специјализује.

Да се то постигне потребно је :

1. Са гледишта програма или наставе *stricto sensu*, да студији права претходе студије : Историје, Књижевности и Философије. Такав је систем наставе немачки, аустријски, белгијски, француски и руски.

Настава на Правним Факултетима треба да обухвати:

а. Предавања која имају за предмет елементе правне науке.

б. Специјална предавања, груписана око битнога програма, која би имала за предмет споредне и допуне гране и чија би факултативна посеђивања учинила да ученик може сићи дубље у студију права.

Умножаваће предавања има ту корисну страну што ученике ставља у могућност да своја знања прошире на већи број предмета. Оно би било једно зло кад би она сва била обавезна за свакога, јер би се ученици тада кљукали мноштвом разних материја, којих би асимилација била често прерана, непотпуна и од слабе користи. *Non multa sed multum*.

Изучавање извесних грана природних наука : Антропологије, Биологије, Анатомије, Физиологије даје нам драгоцене појмове за студију човекове личности, нарочито са гледишта Криминологије. При свем том те предмете не треба уводити као оделита предавања у ред обавезних предмета. У осталом као год што се Психологија не може знати без елементарних појмова из Анатомије и Физиологије, тако је исто и Кривична Антропологија неопходно нужна допуна Кривичном Праву. Желети је, да Судска Медицина уђе у ред специјалних необавезних предавања.

Политичке и друштвене науке не улазе по самој нужности у обим студије права. Оне стоје према праву онако исто као и природне науке: ни оне нису његов интегрални део. Те науке треба предавати засебно и тако да се ученицима да прилика и начин да се с њима упознају. Оне не треба да буду полједнако обавезне за све ученике Правних Факултета.

Правној⁸ настави треба да претходи изучавање Књижевности.

Беседништво не може се предавати. Беседничка је вештина ствар личне наклоности, талента и вежбања.

Природни дар и лична иницијатива имају ту надмоћну улогу. Треба се чувати од фабриковања беседника.

в. Потребно је заводити семинаре у којима ће се ученици одавати практичним радовима, писменим и усменим, и у којима ће улазити у контрадикторну дискусију под-упуством наставника.

2. Испити су нужна установа и за адвокатску професију. Јер ученици су обично врло млади а да би могли бити са свим приступачни свима лепотама науке; они су често и неспособни да ја присвоје. И што они долазе на универзитетска предавања, то је не толико да усишу супстанцију онога што им се казује колико у намери да што раније почну брати стварне плодове од позива коме та предавања служе за припрему. Испити се дакле намећу сами собом. Они су једина могућна гаранција за научну спрему адвоката.

Испити треба да се простиру на основне принципе правне науке. Ти се принципи могу сазнати студијом ових предмета: Римско Право (Институције), Енциклопедија права, Историјски увод у Грађанско Право, Грађанско Право, Трговачко Право, Кривично Право, Кривични Поступак, Државно и Административно Право, Устројство и Надлежност судова и Грађански Поступак. Испити треба да покажу да је ученик те принципе разумео и усисао, и да нас увере да се он њима уме користити.

Да би се удаљили они који у место научне способности показују више моћ памћења, т. ј. учења на памет, испите треба удесити тако, да их поред усмених буде и писмених, који се састоје поглавито у примени начела и у решавању појединих случајева које буде изнела испитна комисија. Белгијски је закон у томе нелогичан кад такав испит тражи од кандидата за бележника а не тражи га за докторат права.

Трајање студија треба да је срачунато тако, да програми не буду претоварени и да се ученици могу усавршавати и у студијама грана које су споредне, посећујући она од необавезних предавања која буду боље одговарала њиној наклоности и укусу.

(Наставиће се)

Проф. Жив. М. Милосављевић

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBEL.BE

ГРАНИЦЕ СУДСКЕ ВЛАСТИ

ПОВОДОМ ЈЕДНЕ НЕПРАВИЛНЕ ПРАКТИКЕ КОД НАС

(Наставак из бр. 21.)

43. А. *Акт административне власти има облик генералне наредбе.*

Ми смо напред, излажући административне функције, видели да административна власт, по нарочитом овлашћењу законодавца, има право да доноси генералне наредбе, којима је задатак да неки закон допуне или да олакшају и обезбеде његово извршење. Законодавац нема потребе да улази у детаље оних друштвених односа које хоће да регулише. Он се ограничава на то да тим односима постави њихову базу, да одреди основна правила по којима се они имају управљати. Регулисање појединости, пак, које се још предвидети могу законодавна власт сме да остави управној власти, јер ова, под условом, да се не удали од основних прописа, неће постати законодавцем, нити ће та њена функција моћи изложити права појединаца самовољи и гажењу.

Опште наредбе административне власти, позивајући појединце да врше извесне послове или да се од извесних поступака уздрже, морају имати своју санкцију, без које би оне биле без вредности. Санкција та састоји се у казни која ће се применити на појединце за случај да они обиђу прописе општих наредаба. Према томе, ако оптужени одговара за повреду једне такве наредбе, суд је дужан осудити га на казну, онако исто као да је и сам закон повредио. Управо, оптужени, вређајући допуну закона, индиректно и овај вређа.

Али, да опште наредбе административне власти могу имати то дејство, потребно је да оне садрже у себи овај битни услов: да су *законите*. Законитост овде обухвата две различне ствари: прво, административна власт мора да има нарочито овлашћење од стране законодавца да донесе наредбу у питању; друго, снабдевена са тим овлашћењем, власт не сме, издајући наредбу, прекршити ни један од оних основних прописа које она има да допуни или чије извршење има да осигура. Наредбе административне власти вредиће, дакле, само онда, ако су оне учињене у обиму ограниченога пуномоћја које јој је зако-

нодавно тело издало. Ако власт изда какву општу наредбу која не би одговарала овим условима, она не може имати обавезну силу, и нико није дужан покорити јој се, нити би ко могао због тога ма какву одговорност на себе навући.

Да наредбе морају имати такав карактер, то је ван сваке сумње. Ако би другојаче било, ако би административна власт могла да их доноси кад год хоће и о чему год хоће, она би имала у рукама једно врло опасно оруђе. Она би могла својим општим наредбама погазити све постојеће законе, нове доносити или старе преиначавати. Административна власт са једним таквим правом свела би важност законодавнога тела на чисту теорију.¹⁾

Да је тако и по нашем законодавству, то се види из последње алинеје чл. 55. Устава, по којој „у наредбама за извршење закона мора се именовати закон на основу кога се наредба издаје“. Овај пропис има тај значај: да се наредба, како у погледу овлашћења административне власти да је донети може, тако и у погледу саме њене садржине, мора базирати на закону, и да без тих погодаба одредба не вреди, не постоји. Чл. 57. Устава допуњује ову одредбу. По њему, наредбе обнародоване сходно пропису чл. 55. имају обавезну силу за све грађане и власти земаљске. А *contra*rio, ако наредба није донесена онако како то захтева чл. 55., она нема обавезне силе ни за грађане ни за власти. На послетку, да наредба не може никакав закон укинути или изменити, нити као закон важити, сем случаја да она неки закон допуњује, види се из чл. 55. прва алинеја Устава: „Никакав закон не може бити без пристанка Народне Скупштине издат, укинут, измењен или протумачен“.

44. Где лежи гаранција ових правила о наредбама административне власти? Она лежи у судској власти. Ако административна власт оптужи суду појединца који

¹⁾ У Енглеској, пре револуције од 1688. год., владалац, ма да је права законодавна власт припадала парламенту, имао је право да доноси нар.ђења општега значаја, *ordinance* или *proclamation*, са истом обавезном силом као и закони. Само, та наређења нису могла укинути праве законе, оне које је парламент доносио. Али, владалац је имао могућности да под формом извршних мера обиђе и преиначи и законе парламента, пошто круг власти овога и тога права владоца није био тачно обележен. Esmein, *Eléments de droit constitutionnel*, p. 44. et 45.

несту наредбу не поштује и тражи да се он за то казни, суд ће претходно испитати да ли је наредба законита, да ли је, дакле, појединац био дужан повинovati јој се па ће тек по том решити да ли има места да се он казни. И тако, кад управна власт публикује једну наредбу која је противна наведеним прописима Устава, на вољи је појединцима да се по њој управљају или не; ко не ће да о њој води рачуна, не може на то приморан бити, пошто ће га суд, у случају оптужбе, ослободити¹⁾.

45. Ми мислимо да је солуција ова тачна. Иначе нема разлога да Устав тражи да се наредба на закон ослања, да му саобразна буде, ако тај пропис његов нема своје санкције, а санкција та не може бити друга до дужност и право судске власти да се одупре примени незаконитих наредба, било у прилици кривичнога било грађанскога спора. Оне опасности које смо мало час нагласили, за случај да управна власт има неограничену моћ у доношењу наредба, биле би омогућене и поред одредаба чл. 55. и 57. Устава, ако се судској власти не би признало право да оцењује легалност тих наредба. Код уставотворца се мора претпоставити и конзеквенција и воља за добрим уређењем државних власти, а никако жеља за анархијом. Зар би уставотворац био конзеквентан, кад би, после оних детаљних правила о законодавној власти и о њеним атрибуцијама, дао управној власти маха да та правила обиђе? Зар би се у једној држави, у којој би управна власт у форми општих наредба имала могућности да гази законе, дошло до других резултата него анархије? Поред овога доказа који нам здрав разум нуди, имамо, за одбрану једне тако јасне ствари да је можда не треба ни бранити, и других, законских, доказа. На првом месту, да се помогнемо опет Уставом. У чл. 109. вели се: „Судови су независни и не стоје ни под каквом влашћу осим закона“. Чл. 54. показује нам ко врши законодавну власт, и ко

¹⁾ Исто је тако и у случају да неко претендује на какво право или тражи испуњење какве обавезе на основу једне незаконите генералне наредбе административне власти. Суд ће потражиоца одбити, пошто такве наредбе не могу бити извор ни права ни обавеза.

Али судска власт нема права да поништи незакониту наредбу. Све што она може да ради, то је да јој, у конкретном случају, вредност одрече. *Dispos. op. cit., t. I., p. 611.*

има право доношења одлука које се зову *законима*. Из прописа чл. 109. изводи се, дакле, лако, као непосредна и нужна дедукција, то: да судска власт нема ни право ни дужност да примењује оно што није закон, што није било предмет одлуке законодавне власти, а тако исто ни оно што би њене одлуке мењало. За тим, осим овога доказа у Уставу, и закони нам пружају не мање десивних аргумената. Тако §. 92. крив. зак. вели: „Ко јавно позива или дражи на непокорност према законима, уредбама или *законим* наредбама власти да се казни у новцу до двеста талира“. Отуда закључак да дело из §. 92. не може постојати, ако, у случају да се тиче какве наредбе власти, ова није *закон*, што значи да суд има право да се упушта у оцену легалности наредбе. Исти аргуменат налазимо и у §§. 93. и 103. крив. зак.¹⁾ Први предвиђа дело противстајања власти и тражи да наредба, полицијских или других власти, чијем се извршењу оптужени одупро, буде *закон*. Ако тај услов недостаје, не може бити кривичне одговорности. Други говори „о опорочавању и исејавању уређења државних или *законих* наређења власти или појединих чиновника“. И овде, дакле, тражи се, за постојање дела, да је наређење *закон*.²⁾ Шта више, како законодавац, у овим прописима, не прави никакву разлику између општих и индивидуалних наредба власти, судовима је тиме имплицитно признато право да испитују законитост не само првих него и других. А кад законодавац то право судовима даје у погледу индивидуалних наредба, које спадају у чисто административне функције, тим пре исто право треба им признати и за опште наредбе чији се карактер приближује карактеру законодавних одлука.

1) §. 93. гласи: „Ко на чиновника или званичника државног или општинског, који је одређен или позван да изврши законе или пресуде судске, или *законе* наредбе полицијских или других земаљских власти, при званичном раду делом нападне, или му претњом или силом противстане, да се казни затвором од једног месеца до две године“. А §. 103.: „Ко јавним потврђивањем измишљених или изопачених ствари, или јавним опорочавањем и исејавањем уређења државних или *законих* наређења влас и или појединих чиновника ове мрлости и презрењу излаже и т. д. да се казни у новцу од петнаест до сто педесет талира или затвором до две године.“

2) У истом смислу пружа нам доказ и §. 359. који вели: „Затвором од једног до тридесет дана да се казни ко *законе* наредбе или поступке власти или појединих чиновника усмено или писмено или другим знацима опорочава и т. д.“

46. Само, а због извесне установе која је нама специјална, ово корисно, или боље неопходно потребно, правило не може код нас да произведе потпуно дејство. Законодавац је једном руком одузео што је другом дао. Дотле док смо у области случајева, за чије је решење надлежна судска власт, правило у питању даје резултате који се од примене његове очекују. Али, чим судска власт није више надлежна, оно ризикује да изгуби свој практични значај. Ми мислимо на нашу полициску уредбу, од 18. Маја 1850. год.¹⁾ по којој су за суђење иступа надлежни општински судови и полициске власти. Ми смо напред казали да је законодавац изузетно овде дао полициској власти један део судских атрибуција и осудили смо такав систем, који је директна негација начела поделе између двеју извршних власти и који, као такав, не може а да не доведе до штетних последица. Под режимом закона о истражним судијама од 17. Априла 1890. год., махне овога система сведене су биле на мању меру, услед права истражних судија да, као инстанција последњег степена, ревидирају одлуке општинских судова и полициских власти донесене по иступним делима. На тај начин, принцип поделе власти, занемарен у првом степену, добио је своју примену у другом и последњем. Данас, пошто је закон о истражним судијама укинут, оживела је опет, у овој тачки, полициска уредба, и последњу реч у иступним делима има опет полициска власт.²⁾ Опасност таквога система увећана је правом датим у §. 326. крив. зак. полициској власти и општинским судовима да, по предметима тамо побројаним, доносе наредбе општега значаја и да, ради обезбеђења њиховога извршења, одреде казну која може ићи од једног до шест цванцика. Овај пропис дао је полициској власти и општинским судовима једно право од чије злоупотребе са разлогом можемо стрепити. Кад би обични судови имали да суде иступе из §. 326., не бисмо се бојали ни самовоље ни незнања: суд би свакој наредби донесеној на основу тога параграфа, ако би она незакона била, одрекао важност и обавезну силу и оптуженога ослободио. На против, овде судски посао врши полициска, административна власт; она иста

¹⁾ 36. V., стр. 187.

²⁾ В. §§. 15 и 16. полициске уредбе (допуна од 23. Јула, 1877. 36. XXXI. стр. 45).

која и издаје наредбу и прописује казну. Једна иста власт са три разне функције: законодавном, у неку руку, јер доноси наредбе сличне законима; судску, јер изриче казну онима који их прекорачују; административну, зато што своје пресуде извршује! При таквом стању ствари, наредба може бити најнезаконитија, па да опет будемо осуђени, ако јој се не покоримо. На сваки начин полицијска власт која суди иступ из §. 326. веће нас ослободити, из разлога што је наредба коју је она сама довела незаконна. Ако ни из чега другог, а оно бар из честољубља неће бити она расположена да себе демантује. Кад овоме додамо да, при таквом законодавству, полицијској власти ништа не стоји на сметњи да прошири своју моћ и преко граница обележених јој §. 326, онда још боље увиђамо колико појединци могу бити изложени самовољи те власти, нарочито кад имамо на уму да, по садашњим уставним одредбама, органи управне власти не могу бити тужени суду без њенога одобрења. И сувише, дакле, разлога да се осуди једна установа склопана са тако штетним последицама.

47. У француском законодавству судови такође имају право да цене законитост општих наредаба административне власти. То право признато им је у чл. 471. §. 15. крив. зак., у коме стоји, да ће се они који поступе против законитих наредаба административне власти казнити са један до пет франака. Само, ова гаранција у Француској има много веће практичне вредности него код нас. Иступне кривице тамо расправља примирителни судија, *juge de paix*, против чијег решења може се изјавити жалба Касационом Суду, који тако има пресудну реч у питањима о легалности административних наредаба.¹⁾ Белгиски устав у чл. 107. прописује да судови могу применити наредбе административне власти, државне, провинцијске или локалне, ако су на закону основане.²⁾ Сличан систем постоји у Италији и Шведској.³⁾ У Енглеској

¹⁾ Исто право постоји за судску власт и у грађанским предметима, и на основу њега, Касациони Суд је огласио као незаконит декрет Царице Регенткиње Марије Луизе, од 12. фебруара 1814. год, који је прописивао извесне формалности за трговачка друштва. Ducrocq, op. cit., t. I., p. 611.

²⁾ Darestre, op. cit. I. p. 71.

³⁾ Laferrière, op. cit., t. I. p. 64.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

и Савезним Америчким Државама круг судске власти још је шири, нарочито у овој последњој, где Суд Конфедерације има чак и право да цени уставност са њихових закона¹⁾.

48. *В. Акт административне власти уништио је нечије право.* Законска могућност појединца, који је у својем праву оштећен вољним или нехотичним делом неког другог појединца, да добије, од криве стране, накнаду за то оштећење, јесте такво право које се може, без претеривања, сматрати као једна од основних гаранција свима осталим правима. Ако би се гаранције законима прописане у циљу да правима појединаца прибаве важности у случају њихова оспорења сводиле само на то: да појединцу пруже средства да отклони опасност која прети његовом праву, оне не би биле довољне. Јер, наша права могу бити изложена двојаким евентуалностима: прво, непризнавању њиховом од стране других појединаца, из чега проистиче опасност да ова уништена буду; друго, том самом уништењу њиховом. У првом случају, заштита друштвена састоји се у томе, да удали опасност која наша права угрожава, а у другом, ми немамо никакву опасност да отклањамо, јер је то доцкан: она је учинила своје и, поништивши наше право, одузела нам је могућност да се њиме користимо. У овом, дакле, случају остаје нам као једини излаз, да од проузроковача тога поништења тражимо накнаду штете, а ова се састоји у замени новцем оне користи коју би смо били имали, да нашега права нисмо били лишени. Друштвено уређење, према овоме, не треба да се ограничи једино на прописивање гаранција за прву од ове две евентуалности него и за другу, а нарочито за њу. Велимо нарочито за њу зато, што, у извесној мери, ми имамо могућности да и без призива власти у помоћ удалимо опасност од свога права, док нам могућност сопствене заштите оскудева код случаја накнаде штете. Ако правне гаранције не би имале овако широк значај, онда би наша права врло често, да не кажемо увек, била проста теориска правила, без практичне вредности; она би имала смисла само докле док би их појединци остављали недирнута или док би се агресија ових ограничавала на угрожење њихово. Али, ако би појединци постигли да оду даље, да наше право не

1) Laferrière, op cit., t. I, p. 98,99.

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

само у опасност доведу већ га и униште, ми би смо били у истом положају као и да нам закони нису никаква права ни признали. Да се до сличних резултата не би дошло, да би правне гаранције биле потпуне, закони садржавају нарочите одредбе о праву познатом под именом *право на накнаду штете*¹⁾.

Али, не би било доста, ако би то право било санкционисано само у приватним односима, у односима међу појединцима. Јер, ми можемо бити у нашем праву оштећени не саме незаконитим поступком других појединаца, већ и таквим поступком лица која врше какву јавну службу, која су носиоци државне власти. Као и појединац, тако и орган власти може да, приликом вршења своје званичне дужности, пређе границе законске у којима се једино кретати сме и да нашем праву загрози или га поништи. Отуда потреба да се појединци осигурају, у погледу гаранција њихових права, и од недопуштених поступака разних представника власти. Право на оштету овде треба да је појединцу тим пре признато, што се он не сме, у оној мери у којој то може у његовим приватним односима, послужити превентивним средствима ради отклоњења опасности која прети његово . праву од стране носилаца власти; не сме, јер појединци овима послушност дугују. Осим тога, и саме побуде за поништење права појединаца могу чешће да се појаве код представника власти него код приватних лица; док ове у томе могу руководити само лични интереси, дотле један јаван орган може на то бити наведен још и из политичких рачуна. Нема, дакле, ни са теорискога ни са практичнога гледишта никакве разлике између случаја да повреда права појединаца долази од стране приватнога лица или од стране каквог представника власти; и у једном као и у другом случају, мора се оштећеном признати право на накнаду штете, право које не губи ништа од свога значаја према томе да ли је проузроковач штете појединац или орган власти²⁾.

49. Примењујући ово правило на административне чиновнике, питање се комплицира и, од простог док се

1) B. Baudry-Lacantinerie, t. II, p. 935 (Chapitre II: „Des délits et des quasi-délits“). B. §§. 800. à 825. namer rpaђ. aak. (art. 1382 c. civil français).

2) Demolombe, Cours de Code Napoléon, t. VIII, p. 452 (N° 523: „De la responsabilité des fonctionnaires publics de l'ordre administratif“).

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

посматра једино са гледишта права појединаца, узима карактер политичкога питања најтеже врсте. С једне стране, нема сумње да се појединцу мора загарантовати право на накнаду штете, ако је какав административни орган, у отправљању својих званичних послова, повреди неко његово право. С друге стране, пак, настаје питање: како се ово право оштете може сложити са начелом поделе и узајамне независности судске и административне власти. Јер, спорове око накнаде штете расправљају обични, грађански судови, што значи да они имају да цене законитост радње која је штету изазвала¹⁾, како би се могло знати да ли тужиоцу припада право на накнаду штете. Према овоме, кад се појединци на ово право могу позвати и у својим односима са влашћу, и кад питање о оштини има и у овом случају суд да расправи, онда се, логично, мора овоме признати право да се упушта у оцену онога поступка административне власти који је дао повода спору, мора јој се признати право да цени законитост тога поступка и да на основу те оцене реши и главно питање, о оправданости тражбе тужиоца. А кад се судској власти да такво право, њој је у исти мах пружена могућност да поделу између ње и административне власти, у границама сличних спорова, поништи, а са њом и независност органа те власти. Имајући право да административне радње, које ће у многим приликама бити примена каквог административног закона, огласи за неважеће, за то што налази да оне нису на закону основане, судска власт, употребом таквога права, улази истина индиректно али ипак не мање очигледно, у атрибуције административне власти, запостављајући на тај начин и начело њихове одвојености и њихове респективне слободе.

Лако се увиђа да ово право судске власти води штетним последицама. На првом месту административни органи изложени су материјалној одговорности и тамо где ове не треба да буде. Суд може њих осудити на накнаду штете једино за неправилну примену закона, и ако би ова неправилност долазила због самог тумачења закона. Уз-

1) „Да буде одговорности, треба да учињено дело није допуштено. Не-допуштено дело, то је повреда неправедно нанесена праву другог; то је *damnum injuria datum... quod non jure factum est, id est contra jus*“ (Demolombe, op. cit. t. VIII, p. 571. D.).

WWW.UNILIB.BS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

мимо да је неки пропис каквог административног закона нејасан или непотпун; орган који је имао да га примени дао му је, и дао му је искрено, извештај смисао и, на том основу, извршио га. Али суд пред који је дошао спор о накнади штете налази да дотично наређење значи сасвим друго и осуђује чиновника на оштету због незаконите радње. На другом месту, та бојазан од одговорности пред судском влашћу имала би за последицу да код административног органа изазива колебање при извршењу закона из његовог делокруга; он не би смео да слободно и независно ове тумачи, сумњајући да суд, ако га појединац за некакву накнаду штете тужи, не нађе да је он требао закон другојаче да разуме. Та несигурност чиновника, у вршењу њихових функција, не може а да штетно не дејствује на целокупни рад административне власти. Међу тим, као што смо видели, судије уживају у погледу те власти потпуну самосталност у примени закона из своје надлежности, пошто ни у ком случају ова нема право да оцењује легалност њихових одлука.

Питање збиља тешко, а тешкоћа тим више добија важности, што је то једно од оних питања које не само да не може да остане нерешено, већ које, поред брзе, захтева још и тачну солудију: у тесној вези са многим крупним интересима, и приватним и друштвеним, рђава солудија његова могла би стати на пут правилном развићу односа у држави и бити узрок застоју у самом напретку политичког живота њеног.

50. Пре него бисмо покушали изнети само решење питања, нужно је да рашчистимо терен дискусије и да питање сведемо на његове праве границе, удаљујући од њега све несумњиве случајеве који би нас, ако их не бисмо овде апстраховали, могли доводити у забуну и сметати сигурном резонувању. У том циљу учинићемо овај резиме. Судска власт не може узети у своје руке послове активне администрације, нити може својим одлукама њен рад ништити. Она нема, даље, права улазити у расправу административних спорова, разуме се у оним државама, где за те спорове постоји нарочита јурисдикција. На послетку, судови не могу, у приватним или кривичним споровима, ценити законитост оних административних радњи које са тим споровима имају везе и које су од утицаја на њихово решење; она мора тим радњама дати

њихову важност, а ако су оне нејасне, тражити од надлежне административне власти њихову интерпретацију. Од ове последње примене начела поделе између двеју извршних власти, постоји изузетак, код кривичних спорова, за генералне наредбе административне власти на основу којих има каква казна да се изрекче. Ми смо видели да законитост њихову судска власт има право да цени. Остаје нам да испитамо, да ли и код грађанских спорова нема каквог изузетка, а специјално да ли се тај изузетак не тиче питања обавезе чиновника за накнаду штете. Овде имамо да учинимо последњу елиминацију. Наше питање не односи се и на случај да је држава као правно лице тужена за накнаду штете. Ако је држава, у лицу својих надлежних представника, као својих пуномоћника, ступила са појединцима у један од оних односа који су, као односи приватне природе, описани у приватном праву, и том приликом, а погрешком својих представника (јер она сама, као правна фикција, не може то учинити) нанесе овима штету, спор тај расправиће се пред обичном судском влашћу. Исто тако овде није реч ни о томе, да ли и у оним случајима када административни орган повреди право неког појединца, вршећи једну од оних функција које проистичу из идеје о државној власти, држава треба да одговара за погрешке тога органа. Ми претпостављамо, дакле, да слична обавеза за државу не постоји, или, ако постоји, да појединац неће њоме да се користи, већ своју тужбу подиже против самог чиновника.

На тај начин питање је сведено на своју праву меру: административни чиновник, у својству државне власти (*puissance publique*), повредио је право неког појединца, приликом вршења званичне дужности¹⁾. Какав систем треба усвојити за реализовања права појединца на накнаду штете?

(Наставиће се)

Ж. М. Перић,
ванр. проф. Вел. Школе.

1) Као што се види, ми овде узимамо случај да је чиновник повредио, — уништио право појединца, а не само да га је у опасност довео. Ако административни чиновник, примењујући административни закон, прекорачи границе овога и угрози право појединца које за овога из истога закона произлази он има могућности да ту опасност отклони, тражећи, путем административног спора, да виша власт незакониту радњу тога чиновника уништи. У овој претпоставци, појединац нема потребе да апелује на судску власт, пошто његово право на накнаду штете још није отворено.

КОМИСИОН

(По нашем, француском и немачком законодавству)

од

Боривоја Л. Поповића*)

свршеног правника.

„Il n'y a rien que maintenance tant le commerce, que les commissionnaires“.

Savary

ПРВИ ДЕО.

О П Ш Т И П О Ј М О В И.

I. ПРАВНА ПРИРОДА КОМИСИОНА.

По својој природи комисион није ништа друго до један нарочити облик пуномоћства. Сва законодавства оглашују ово пуномоћство за трговачки посао и подвргавају га трговачким законима. Према томе, правила законска, која важе за комисион другчија су од правила, која важе за оно пуномоћство, које стоји под владом грађанског законика.

Настаје сада питање: како ћемо да разликујемо ова два уговора пуномоћства? Другим речима: са каквим особинама треба да се појави пуномоћство, па да се може рећи, ово се пуномоћство назива комисион — то није обичан грађанско-правни посао већ трговачки — тај уговор не потпада под опште грађанско право, већ под специјално трговачко право?

Питање ово није чисто теоријско. Практички интерес овог разликовања у томе је већ, што законодавац, као што напоменуемо, утврђује за комисион нарочита правила, која за обично пуномоћство не важе. Овде мислимо поглавито на прописе §§. 58. и 59. нашег трг. законика, који дају комисионарима неко „првенствено право“, неке привилегије. Тих привилегија немају обични пуномоћници.

Даље, самом природом комисиона као трговачког посла упућени смо на то, да га сматрамо као двостран теретан правни

*) Ову расправу, о предмету који је код нас мало обрађен и у којој су свестрано разрађена сва питања о комисиону, одликовао је Професорски Савет Вел. Школе о Св. Сави ове године наградом Њ. Вел. Краља.

Простор нашега чиста не допушта, да можемо штампати цео спис, но ми ћемо из истога, осим овог одељка, приказати у овогод. свесци „Бранича“ још и одељак: *Предмети Комисионног уговора.*

небао, док је пуномоћство по својој природи више уговор добротачни, нетератан. Према томе ако би се тврдило, да је уговор комисиони закључен као нетератан и бесплатан, то би се морало и доказати свагда чим комисионар то оспорава. У овом спору комисионар има за се јаку законску претпоставку. У пуномоћству је обрнут случај: *onus probandi* је на пуномоћнику, који би тврдио да је радио за награду.

Осим ових најглавнијих практичних разлика између комисиона и грађанског пуномоћства има и других, које су освештане утврђене практиком и обичајима. Ну није овде место истичати их. Са њима ћемо се упознати у току даљег расправљања, а сада је питање о *основној* разлици између ова два правна посла, о разлици која за собом као *консеквенце* повлачи све секундарне разлике, међу које долазе и напред поменуће две.

Ево шта вели закон :

„Набављач или комисионар онај је, који ради под својим сопственим или ортачним именом за рачун другог, наручитеља (комитента)“ §. 58. трг. зак.

Другим речима : Комисион је уговор по коме се једно лице комисионар, обавезује, да ради *под својим именом* за рачун другог, комитента.

„Уговор пуномоћни јесте такав уговор, којим ко власт добија *у име другог* и за другог што чинити пуноважно“. (§. 609. грађ. зак.)

Из упоређења ових законских прописа изгледа, да је сва разлика између комисиона и пуномоћства у томе, што у првоме мандатор (*lato sensu*) ради *у своје име*, а у другоме *у име свога налогодавца*. Ну, то би била једна заблуда. Обе дефиниције законске, по нашем мишљењу, нису потпуне и тачне.

Нетачност ових дефиниција у овом је :

Прво : разлика између комисиона и пуномоћства била би по њима толико оштра, да се неби могло рећи, да су ова два правна посла по природи својој једно исто. Како би се смело рећи да је комисион један облик пуномоћства, кад би стајало, да пуномоћства може бити *само* тако, ако мандатор ради под именом свог властодавца, док међу тим комисионар ради *увек* обратно? У том случају имали бисмо два са свим различна правна посла док је неоспорна, историска истина, да комисион није ништа друго до пуномоћство примењено у трговачко-правном саобраћају.

Другу такву разлику истичу поменути законски прописи. Истичу разне начине на које мандатори извршују налоге својих

www.unibg.com
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

властодавца. У пуномоћству мандатор извршује налог репрезентирајући свога властодавца и отуд последица, да у *новом правном послу*, у уговору који се закључује са неким трећим, стоји као директни уговарач сам властодавац. У комисиону, мандатор извршује налог на други начин, он потпуно заступа свог властодавца и у уговору, који закључује са трећим *за рачун свог властодавца*, стоји он као уговарач. И што је онда по мандатни уговору важно знати, да ли је мандатор радио у своје или властодавчево име, кад то не утиче на странке у мандатном уговору, већ на правни положај трећих, који са уговором између властодавца и мандатора, са уговором, чији карактер испитујемо, немају ничег заједничког? Узети као карактеран знак мандатног уговора то, да ли је мандатор радио у своје или властодавчево име, значило би, удалити се од предмета, који испитујемо и побркати уговор мандатни и уговор који наступа између трећег и мандатора (resp. властодавца), — две са свим различите ствари.

Најзад, разлика између грађанског и трговачког права јесте материјална. Следствено томе, разлика између пуномоћства и комисионог уговора мора бити материјална. За тако крупну, материјалну разлику, којом је законодавац обележио комисион и пуномоћство, увршћујући први у трговачке послове и подвргавајући га трговачком закону, не може се узети за критеријум само *начин* на који се један исти посао врши. Зар би комисионар могао задобити особину трговца вршећи грађанске послове, само због тога што их врши под својим именом? То би био абсурд, коме би била противна логика.

Ну, ипак било је писаца, који су се заводили текстом закона и тврдили, да је критеријум комисиона једино у начину, на који мандатор ради.

Та стара доктрина је у основи својој оспорена ауторитетом свих новијих теоричара.

Ово је питање највише претресано у француској литератури, и међу коментаторима Code de commerce-a постојало је неколико разних мишљења о карактеру комисионог уговора, и што је најинтересније, најодличнији научници не само да су оспоравали тврђење, да разлика између комисиона и пуномоћства лежи *једино* у томе, што комисионар ради у своје име а пуномоћник у име свог властодавца, но шта више тврдили су, да је то по појам ових послова са свим *индиферентна ствар*.

Наш трговачки законик преведен је са француског и на сваки начин неће бити без интереса по наше законодавство,

ако будемо изнели како су о иставнутом питању мислили и расправљали француски теоричари при претресању Code de commerce-a.

Art. 91. старе редакције С. С. гласи:¹⁾

„Le commissionaire est celui qui agit en son propre nom ou sous un nom social pour le compte d'un commettant“.

Art. 92. гласи;

„Les devoirs et les droits du commissionaire qui agit au nom d'un commettant sont déterminés par le Code civil, liv. III. tit. XIII“.

Наш §. 58. трг. законика је, као што видимо, од речи до речи преведен art. 91. С. С.

Члана 92. С. С. који би у преводу гласио: „*дужности и права комисионара који ради у име комитента одређена су грађ. закоником*“ — код нас нема. Редактори нашег трг. законика оставили су га.

Коментатори француског трг. законика нису се слагали у тумачењу наведених прописа. Да изнесемо у кратким потезима како је текао овај интересан спор.

Први систем у главном видели смо. Он се да свести у ово неколико речи. *Пуномоћник* врши грађанске или и трговачке послове за рачун другог *и у име другог*; комисионар врши трговачке или и грађанске послове, али у *своје сопствено име*.

Аргументе за овако мишљење налазе присталице овог система у дефиницијама, које су у француским законима исте као и у нашим. Осим тога позивају се и на art. 92. који за дужности и права комисионара, који ради у име свог комитента, упућује на грађ. законик, где се говори о пуномоћству, па веле: „Јасно се види, да у случају кад комисионар ради у име свог комитента и нема комисиона, већ простог пуномоћства“²⁾. Једна од најпречих потреба у трг. саобраћају, веле присталице овог система, јесте брзина при закључивању правних послова. Та потреба је задовољена тиме што комисионар ради под својим именом. Ако би било другчије брзина би била ометена, јер кад би комисионар радио у име комитентово, тада би трећи уговарачи који најчешће и не познају комитенте са којима би имали да ступе у облигаторне везе, имали разлога да се устежу, да уго-

¹⁾ Законом од 23. Маја 1863. чл. 91. и 92. С. С. постали су новим чл. 94. услед неких измена и допуна, које ћемо доцније напоменути.

²⁾ Hoehster, Oudin et Sacré: Manuel de droit commercial français et étrangers p. 360.

варају све док се не би уверили о солвентности комитента. То уверење неби могли задобити док не распитају за прилике и уредност дотичног комитента. Све то стаје времена и труда а у трговини је време новац. Овако, кад комисионар ради за комитента под својим именом, трећи имајући посла једино са комисионаром, који им је скоро увек познат, немају нимало разлога да се боје од инсолвентности фактичног дужника, комитента, они ступају у облигаторне везе само са комисионаром и послови се закључују веома брзо. Осим тога у трговачким спекулативним операцијама успех каквог предузећа условљен је често пута тајношћу и комитент може имати јаког интереса, да трећи не зна за њега. Тајност се да сачувати само тако ако комисионар ради за рачун комитента под својим именом. Ова двојна потреба трг. саобраћаја, потреба брзине и тајности и створила је ову установу — комисионаре.¹⁾

Представник овог система јесте Bravard.

Други систем. — Има једне фундаменталне разлике између комисиона и пуномоћства. Разлика ова лежи у предмету мандатног посла: комисион има за предмет какву *трговачку операцију*, а пуномоћство *грађанско-правну*. Кад је посао за који мандатор добија налог, трговачки, уговор који наступа између њега и налогодавца јесте комисион; да ли ће се тај трговачки посао закључити под именом *мандатора* или *манданта*, по правни карактер мандатног уговора нема важности. Тако, ја вам налажем и ви примате налог да за мој рачун купите извесну количину робе коју мислим да препродам — ту има комисионог уговора јер сам вам поверио један трговачки посао; обавезујем вас да ми набавите извесну количину робе за моју личну потребу или да за мој рачун купите каку непокретност — ту је просто пуномоћство, пошто вам поверавам један посао у коме нема ничег трговачког. Све једно је да ли ви у првом случају мој налог извршијуте под вашим или мојим именом, уговор који смо закључили јесте и остаје трговачки комисион, па ма на који начин ви радили.

Ну, има две врсте комисиона. Прва је кад се комисионар лично обавезује према трећима с којима уговара за рачун комитента. То је случај кад комисионар ради *под својим именом* и предвиђен је ст. 91.; друга је врста кад комисионар не ангажује себе лично и своју одговорност према трећем, већ комитентову, пошто посао закључује *под именом комитентовим*.²⁾

¹⁾ Pardessus: Cours de droit commercial t. I. p. 45. Rivière: Répétitions écrites sur le Code de commerce p. 267.

Art. 92. који заступници првог система узимају као аргумент за своје мишљење, баш напротив иде против њега. Ту се вели: права и дужности *комисионара који ради у име комитентова*. То је дакле комисионар, закон га тако квалификује.

Историја комисиона потврђује овако мишљење. Највећи ауторитет старог права, чувени Жак Савари вели (Parfait negociant, 2. partie tome III. chapitre II.): „Autant qu'il (le commissionnaire) le païra, il ne doit point se constituer en son nom envers ceux de qui il achetera des marchandises“.¹⁾ Савари дакле саветује комисионаре, да се никако не обавезују лично према трећима — дакле да не закључују посао под својим именом.

Ако би се узело, да пуномоћник увек ради под именом свог властодавца, то још не значи да комисионари раде увек обратно. Ну и то не стоји. Code Civil у art. 1997. (in fine) претпоставља случај, да пуномоћник ради и под својим именом. Зар то не доказује довољно, да овај факт нити је искључен у пуномоћству нити карактеран у комисиону?

Овај други систем је одлично заступљен. Представници његови јесу Delamarre и Lepoition. Њихово мишљење прихватили су готово сви коментатори Code de commerce-a као: Boytel Demangeat, Rouben de Couder, Clamageran, Tallier и др.. а у најновије време дефинитивно су га утврдили Ch. Lyon-Caen и Renault.

Иако је извести да је други систем одржао превагу. Поред осталих аргумената, којима је поткрепљено ово мишљење, које ми узимамо као меродавно и за наше законодавство, пада у очи аргумент изведен из текста франц. трг. зак.: „дужности и права комисионара, који ради у име комитента, одређена су грађ. зак. о пуномоћству“.

Овај је пропис од стране наших редактора изостављен и ми ћемо се мало задржати на њему баш због тога што је изостављен и што се из тога могу изводити извесни закључци.

И један и други систем аргументише своја тврђења овим прописом. Први се позивају на садржину прописа а други на једну реч. Први веле да је случајна редакцијска омашка²⁾ и да треба узети у обзир прави смисао, садржину, која потврђује њихово мишљење т.ј. мандатор који ради под именом свог налогодавца (комитента) није наша друго до лице о коме говори liv.

¹⁾ Cit. Ch. Lyon-Caen & Renault: *Traité de droit commercial* t. III. p. 301.

²⁾ Rivière op. cit p. 266. n. (3).

III. Tit. XIII C. civ. — Пуномоћник. Други остају при томе да је довољно што је реч ту, а имајући на својој страни претпоставку да је законодавац увек прецизан, и не осећају потребу да одговарају, на приговор, да реч „комисионар“ треба читати као израз „онај који ради¹⁾“. Ну, и ако стоји да се у закону, који је прошао све фазе, кроз које има да прође док ступи у живот, не смеју нетачности претпостављати, ипак не стоји и то да су омашке у њему немогуће. Прецизност законске редакције је само претпоставка, која као и свака друга може бити осумњичена.

Овде имамо баш такав случај. Кад се има на уму да један законски пропис вели, „комисионар је онај који ради под својим именом“, а други: „пуномоћник је онај који ради под именом свог налогодавца“ — онда ништа лакше него тврдити, да пропис — „дужности и права комисионара који ради под именом комитента одређена су грађ. зак. о пуномоћству“ — хоће доследно првим принципима да утврди правило да комисионар може радити само у своје име, и да чим није тако, чим комисионар ради у име свог комитента, овда он постаје прост пуномоћник. Заиста, такав пропис може бити тумачен као санкција прописа из члана 91.

Ну друга једна околност очито стоји против овог тврђења.

У пројекту Code de Com. стајао је art. 55. „Il y a deux sortes des commissionnaires: celui qui agit au nom du commettant, en vertu d'un pouvoir spécial; celui qui agit en son propre nom, ou sous un nom social, pour le compte du commettant“. Art. 56. истог пројекта додаваше: „Les devoirs et les droits du commissionnaire qui agit au nom du commettant sont déterminés par le Code civil.“

Дакле у art 55. изрично се вели да је комисионар и онај, који ради у комитентово име, а у art 56. као и у доцнијем законском пропису вели се, да су права и дужности таког комисионара одређена у пуномоћству. Ако хоћемо да пропис art 92. узмемо као аргумент којим се утврђује правило, да комисионар ради једино у своје име, исто тако морамо узети и art 56. пројекта, што никако не може бити, јер то би значило да су редактори тог прописа учинили не једну случајну омашку већ једну беспримерну недоследност. Не може се претпоставити да у једном закону — и то у закону који је тако пажљиво рађен као што је Code de commerce — сме постојати така једна аномалија: рећи у једном члану да комисиона има две врсте, а одмах у следећем једну од њих огласити за други посао.

1) Rivière loco cit.

Садржина art 92. дакле, не иде у прилог мишљења да комисионар ради само под својим именом, према томе реч комисионар није дошла као последица нетачности редакције и онда шта значи пропис „права и дужности комисионара који ради у име свог комитента одређене су грађ. зак. о пуномоћству“? Значи да комисионар о уговору који наступа између комитента и трећег стоји у истом правном положају као и обичан пуномоћник; значи да је он *puodus minister* комитентов и да се сва дејства поверене операције производе непосредно у личности комитентовој као што је то случај и у пуномоћству; значи да су сва правила о пуномоћству применљива на комисион те врсте, као правило о одговорности комисионаровој према трећем, о способности ит.д. Само једно не значи, *не значи да комисионар који ради у име комитентово није комисионар већ прост пуномоћник.*

Наш законодавац је изоставио art 92. Да ли је тиме питање: може ли комисионар радити као такав и у име комитентово -- решено неготовно?

Наше је мишљење да није.

Са свим су други разлози могли руководити наше редакторе да поменути пропис изоставе, а не да утврде принцип да комисионари могу радити само у своје име. Да је се хтело то, онда би много прецизније и лакше било задржати исти пропис, само реч „комисионар“ заменити изразом „онај који ради“ као што су то износили заступници првог система и као што је учинио белгијски законодавац (art 13). Као што смо видели art 92. онако како је био редигован стварао је велике забуне; он је био у стању да служи као аргуменат и једном и другом мишљењу и у Француској где је било много више могућности да се избегну забуне. Превођењем art 92. наш законодавац не само да не би утврдио други систем за наше законодавство, он би га шта више довео у питање. Art 92. *нејасан је и као такав у стању је да изазове спорове; према томе законодавац је имао разлог да га изостави.*

Осим тога принцип који је у овом члану формулисан важи као општи принцип трг. права; није потребно нарочито напомињати оно што се у сваком случају подразумева и наш законодавац је могао овај пропис као *излишан* без икакве бојазни изоставити.

Најзад кад се каже: права и дужности комисионара који ради у комитентово име, одређена су у грађ. законику, онда значи да се права и дужности комисионара који ради под својим име-

ном не одређују по грађ. закону. Међу тим трг. законик садржи свега четири параграфа за комисионаре у којима има врло мало или боље рећи ни мало законских прописа о дужностима и правима комисионара и онда где ћемо тражити решења за поједина спорна питања ако не у грађан. закону и тргов. обичајима?

Наши редактори су врло умесно учинили што су изоставили art 92. који је и нејасан и излишан. Што је овај члан у Code de comm. остао, имало је свога разлога. Као што смо напоменули у пројекту Code-а чл. 55. је прописивао да има две врсте комисиона: прво, кад комисионар ради у своје име; и друго, кад ради у комитентово име; као допуна тог члана члан 56. је прописивао права и дужности комисионара, који ради у име комитента ит.д. Пројекат Code de comm. био је поднет француским судовима да донесу о њему своје мишљење и један суд је приметио: да онај који ради у име комитентово на основу специјалног опуномоћења, није у ствари комисионар већ обичан пуномоћник и према томе тражио је да се чл. 55. сведе само на случај кад комисионар ради под својим именом и да се члан 56. *потпуно укине*.

Ове примедбе буду у неколико усвојене. Велимо у неколико јер члан 55. остане заиста само на свом другом делу, по коме је комисионар онај који ради под својим именом, али чл. 56. не буде укинут као што се захтевало, он је ушао у закон као чл. 92. Ми овако разумемо овај поступак. Примедбе су биле у неколико умесне и тачне. Тачне су биле са гледишта de eo quod plerumque fit. У пракци бива да комисионари најчешће раде под својим именом, док пуномоћник ради под именом свог властодавца. Радећи на тај начин комисионари задовољавају извесне практичне потребе саобраћаја и доносе несумњиве користи својим комитентима — трговцима. Законодавац се задовољава да истакне тај најобичнији случај комисиона и art 55. пројекта своди на тај случај и таког га уноси у закон као art 91. C. com. На тај начин он утврђује претпоставку да комисионар увек треба да ради под својим именом. Ну ово је само случај који се из практичних разлога најчешће дешава; то је један згодан начин да комисионар корисно послужи комитенте али у томе нема ничег битног по сам појам комисионог уговора и примедбе суда неумесне су у толико што је по њима и сам појам комисиона условљен тим фактом.

И да се не би мислило да законодавац потпуно усваја примедбе суда, т.ј. да сматра да је у комисиону битно, да мандатар

ради у своје име, то је пропис чл. 56. задржат и унесен у Code, као чл. 92. Због тога дакле, пропис чл. 92. и поред свих заме-рака које смо изнели морао је остати у Code de Com.

(Наставиће се).

КОНВЕРСИЈА ЈАВНИХ ДУГОВА

(3. Наставак)

V.

Конверсија као дужност и право државе.

Закључивање дуга са мањом каматом на место дуга, са већом каматом доноси са собом смањивање оне суме, коју држава сваке године у име камате или ренте има, да плаћа својим повериоцима.

Ако је именовати капитал старог дуга био н. пр. 100 милиона, који за 5% годишњу ренту захтева годишњу суму од 5 милиона за плаћање ренте, онда ће умањити новог дуга у истој суми, али са 4% каматне стопе, изискивати само 4 милиона.

Према томе произлази за државу из конверсије велика уштеда, која иде у корист порез плаћајућих грађана. Због њих је држава дужна, да изврши конверсију, кад постоје услови за њу. При томе је велика разлика у положају државе и приватнога дужника. У аналогном случају приватног ће побудити само властита корист, да место дуга са великом каматом закључи дуг са мањим интересом; о самој дужности не може бити говора код њега. Држава напротив, чији се приход састоји поглавито из примања од својих грађана на основу државне финансијске власти, дужна је због њих, да им што више олакша терете.

О питању, да ли се конверсија начелно са правног гледишта може допустити, била су пређе мишљења подељена. Противности дотичних мишљења нарочито су се онда оштро појавила кад је, због предстојећег практичног извођења конверсије, требало заузети одређени положај према појављеном питању. Јасан су доказ о,

тоне дебате у француској комори у првим деценијама XIX. века приликом већања разних пројеката о конверсији.

Као најглавнији доказ против легалности конверсије истакнуто је, да понуда једновременог враћања дуга није довољна, јер истина невероватна али ипак могућа опција већег дела рентних ималаца за враћање дуга може то учинити илузорним; с тога понуда те врсте није једно исто што и истинска понуда враћања, које приватно право захтева за ослобођење од дужне обвезе. За оцену да ли је овај приговор основан, довољно је да упутимо на то, да је држава са својом понудом да враћа дуг својим повериоцима у истом положају, као и нека банка, која је издала новчанице, у оном случају, кад имаоци новчаница дођу на благајнице, да их у новац претворе. У оба случаја главно је само то, да се издржи први јуриш потражилаца, „гип“ — као што веле Ивглези. Ако се то претури, време је добивено, а тиме је све добивено.

Са правом одказа од стране државе морају се у исто доба предузети кораци, који јемче за фактичку исплату дуга. Француски министар Villèle оснива своје тврђење о законитости одказа и враћања дуга на златној изреци, која се од тога доба често цитира: „il était encore de notre devoir de nous assurer les moyens d'opérer en réalité le remboursement, s'il était réclamé. car la justice de la mesure, comme sa réussite, reposait sur cette possibilité“. Правда и успех извршења права враћања оснивају се на могућности, да се ово враћање фактички оствари.

У горе поменутим дебатама у француској комори оспорено је и право државе у опште на одказ и враћање дуга. Томе напротив истакли су присталице конверсије правило, да је то право државе свето, неутуђиво и незастариво, као и да грађански законци не знају за случај, да се неки дуг не може вратити, а и да за вечиту ренту нема изузећа од тога правила. За тврђу тога мишљења вођена су научна правна истраживања и њихов резултат — да се рентски дуг може исплатити — до кога је дошао н. пр. за италијанско, или исправније речено за бивше неаполитанско право аутор Грималди, примењен је *per analogiam* и на однос државе као дужника.

Ако откуп (исплату) ренте ценимо, не са једностраног гледишта каквог позитивног правног система, него по општим основима права и правичности а то је једино исправно нарочито с обзиром на међународни карактер државних дугова (јер и страни поданици, капиталисте из целог света, могу бити државни повериоци) — онда можемо формулисати своје мишљење тако, да се код државних дугова откуп свагда мора претпоставити и као очуван сматрати онда, кад изреком није искључен. Рентски дуг без права на исплату (одказ) није по себи противан разуму, али право одказа од стране државе морало би изреком искључено бити, кад би се нека рента сматрала као неодказива. Код неодказиве ренте врши се у осталом откупом задужница на берзи, свакојако не у пуној мери, исплата дужног капитала.

Према томе држава има права да изврши конверсију свију оних дугова, за које при задужењу није изреком напустила право одказа. Чим се она тим својим правом користи, онда никоме не чини неправде: *qui jure suo utitur, nemini facit injuriam*.

Од питања, да ли и када има држава право на конверсију, разликује се питање о правичности ове операције према старим државним повериоцима. У том погледу често се чује мишљење, да држава неблагодарношћу награђује оне своје повериоце, који су јој у часу највеће нужде помогли својим капиталима. Ово пребацивање морамо мало изближе да претресемо, па с тога ћемо поменути оно што смо навели у гл. I. о постанку државних дугова.

Емисија неког зајма може бити испод *pari* или *al pari*; исплата његова при конверсији врши се *al pari*. Ова околност значи за повериоце, који су држави мање у готову дали него што гласи задужница, да су у добитку, који се одређује разликом између емисијоног курса и именате вредности ренте. Према томе ће поверилац, који је држави у нужди зајста помогао, и свој капитал ризикуао, при враћању приликом конверсије добити више, но што је у своје доба држави позајмио. То „више“ значи за њега бонификацију. Имајући у виду испод *pari* издату ренту и претпостављајући стално скакање њеног курса преко емисијоног курса, — та ће бонификација бити тим мања, што касније купац исправе о дугу, који

је испод пари издат, ступа у однос повериоца према држави. А та ће бонификација отпасти сасвим, ако се хартија купи по курсу ал рагі; онда поверилац нема никакве користи, али нема ни штете.

Сасвим исти положај, као поверилац у овом последњем случају, има и онај првобитни поверилац, који је купио задужнице при емисијоном курсу ал рагі. Емисија ренте ал рагі показује мањи ризик повериоца, који позајмљује; мањем или никаквом ризику одговара и отпадање бонификације. Тачно онолико, колико је поверилац ал рагі издатог дуга држави у своје доба у готову дао, тачно толико враћа му се опет. Враћање не значи за њега никакву добит, али и никакву штету.

Сада ћемо да помотримо положај оних државних поверилаца, који су прибавили ренту по курсу већем од имените вредности — (а све једно је, да ли је емисија била испод пари или ал рагі) — и које је сада њихов дужник, држава, ставила у алтернативу, да им се врати капитал ал рагі или да пристану на пренов, дакле обновљење дуга са мањом каматом. Исплатом капитала ал рагі од стране државе ови повериоци нису ништа општењени. Тиме, што поверилац ренту годишњих 5 од 100 купи за већу суму него 100 н. пр. за 125, он је индиректно пристао, да се задовољава са каматом од 4%. За њега је тачно исто толико, као да је купио 4% ренту за 100. За њега годишња рента од 5 вреди 125, или што је исто, рента од 4 вреди 100. Ових 100 добија у готову од државе при враћању капитала и онда може на новчаној пијаци тражити, да свој капитал приплоди са 4 од 100, ако не претпоставља, да не тражи од државе у опште враћање готовине, него да прими нову задужницу гласећу на 100 са годишњом рентом 4, дакле да преновом ступи према држави у однос, који ће му тачно исту ренту давати, као у своје доба по курсу 125 купљена 5% рента од именитих 100.

Из свију овде споменутих могућних ситуација, у које државни поверилац доћи може, излази као практичка последица, да се против конверсије и са гледишта правичности не може са осовом ништа приговорити. На против о времену за конверсију и о одмеравању каматне стопе новог дуга има држава несумњиво према својим

повериоцима извесне обвезе — не обвезе правне, али обвезе правичности.

VI.

Време за конверсију и одмеравање каматне стопе новог дуга.

Пређе је било скоро општа мишљење, да држава може конверсијом постићи смањивање закупне цене капитала, т.ј. текуће каматне стопе на новчаном тргу.

Но то је мишљење погрешно, оно брка узрок са последицама. Палање каматне стопе државних ренти није узрок, него је дејство падања каматне стопе на новчаном тргу.

Каматна стопа државне ренте истина показује стање каматне стопе на новчаном тргу, али ништа више; текућа каматна стопа на тргу не да се поколебати насилним операцијама, којима је изложена каматна стопа државних ренти.

У своме делу „Посматрања о конверсији јавних дугова“ вели Грималди о опортуности конверсије веома исправно, да држава нема власт, да утиче на одређивање zgodног времена: „Si sostiene da alcuni che abbassandosi l'interesse delle pubbliche rendite viene proporzionalmente ridotto l'interesse del danaro nelle transazioni private; noi dubitiamo grandemente di questo mirabile potere; noi crediamo, che la riduzione dell'interesse... deve essere l'espressione di fatti conosciuti, incontestati e non dipendere da una operazione artificiale, per quanto ingegnosa essa sia. Deve in una parola prima annunziarsi nelle convenzioni private. Ora l'unica cosa ad esaminarsi è questa, quale è la ragione dell'interesse tra noi nelle transazioni private?“¹⁾ Ми смо ове речи навели у оригиналу због њиховог прегнантног

1) Српски: „Неки мисле, да спуштањем камате код државних дугова долази сразмерно опадање камате на новац код приватних уговора; ми у велико сумњамо у ову чудну моћ; ми мислимо, да смањивање камата..... треба да је израз већ познатих чињеница, несумњивих и да не зависе од какве извештачене операције, ма како она била вешта. Једном речи, треба да се прво јави у приватним односима. Дакле једина ствар, коју треба испитати, та је, какав је разлог камати међу нама у приватним односима?“

израза. Оне јасно и кратко побијају противно мишљење, које смо горе као погрешно означили.

Признати се може можда само једино то, да се конверсијом нарочито оних дугова, који су у земљи пласирани, може вршити прелазан утицај на камату капитала на новчаном тргу у толико, што ће наступити њено падање. Али ова појава може бити и биће само од кратког трајања, а повраћај нормалних односа на новчаном тргу одвешће врло брзо ad absurdum све тежње државине.

Држава дакле не може текуће камате на тргу регулисати по камати своје ренте или самом том каматом, него напротив она се при одређивању камате своје ренте, па дакле и при предузимању конверсије, мора управљати по текућим интересима пијачних капитала.

Време, када држава може приступити извршењу конверсије (т.ј. исплата старог под неповољнијим условима закљученог дуга, а контраховању новог дуга под повољнијим условима), сматра се да је онда наступило, кад је курс ренте прешао пари и кад се стално одржава преко пари. То је најјаснији и најпоузданији знак. За одређивање згодног, правога времена мора се водити рачуна о односима на новчаном тргу у земљи и у иностранству. Опште норме за то не дају се теоријски поставити; ствар је практичара, финансиста, да правилно оцене констелацију капитала на новчаном тргу у земљи и у иностранству. Правац од неоцењене вредности даје у овом погледу предлог једног немачког финансијског писца, „да се као мерило за одмеравање каматне стопе државних ренти узме она камата, која је обична код солидних приватних дугова уз хипотекарну безбедност у престоници и у другим земаљским градовима, који су капиталом богати, јер само овако приплођавање капитала може бити од значаја за већину државних поверилаца у случају, кад се одказују јавни дугови“, — претпостављајући да је државни кредит добро утврђен.

Како се разнo може одговорити на питање о трнутној количини камате у некој земљи, имамо чудновати пример у несагласију међу члановима француског кабинета у години 1836. поводом конверсије, која је тада пројектована. Разлика у мишљењу изазвала је оставку министра финансија, а за тим послено целога кабинета.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Док је први тврдио, да у Паризу банкари првога реда не примају капитале са 4 од сто и да се дуг са 4 на сто може, можда, са 98 пласирати, били су сви његови остали министарски другови противног мишљења. „Да ли каматна стопа износи зајиста 4 на сто? Ми тврдимо, да је немогуће то на довољан начин доказати за паметног човека“. (Види *Moniteur* од 5. II 1836. додатак).

„Ништа није теже него одредити каматну стопу за приватни кредит. Узмимо Бордо, Марсељ, Париз, и лако ћемо наћи на једном од тих места какву банкарску фирму, која ће добити зајам са 3 на сто; а поред тога имамо Француску Банку, која есконтира са 5—6 на сто. У Паризу се понавља то исто. С тога је веома тешко правилно и правично одредити каматну стопу приватнога кредита. За државни је кредит то још теже, јер је промена у поверењу управо чудновата и зависи од тренутка“. — — —

Кад смо утврдили време, у коме је конверсија за државу могућа, онда наступа даље питање, колико ће држава чекати са остварењем конверсије, кад околности показују, да је треба извршити. При томе претпостављамо, да те околности нису прелазне, него да су сталне.

Узмимо, да држава непрекидно плаћа као ренту свога дуга 5 на сто и ако је каматна стопа на новчаном тргу пала на 4 од сто; држава није извршила конверсију, а камата пада све даље до 3 на сто. Сада се нађе држава побуђена да изведе конверсију и, према околностима на новчаном тргу, предлаже својим повериоцима алтернативно са исплатом старог нов зајам са 3^о, рентом. Ако поверилац избере исплату капитала, па услед тога разбира да свој капитал приплоди, наћи ће на новчаном тргу своје капиталу само три на сто, дакле у један мах изгубиће два на сто. Ако не избере повраћај капитала, него пренов са каматом 3 на сто, наићиће на исто зло: опет ће имати место пет на сто сада само три на сто као ренту за свој капитал.

Из реченога следује по себи за државу обвеза, да при избору времена за конверсију пажљиво узме обзира на поменуте интересе поверилаца.

Но ако је држава ипак пропустила једном већ право време за конверсију и ако је тиме настала значајна разлика између камате државне ренте и текућих камата на новчаном тргу, онда је захтев правичности за државу

према њеним повериоцима, да каматну стопу новог дуга понављаним конверсијама постепено приближи каматној стопи на новчаном тргу. Ко преко више степена једне степенице у један мах скочи осетиће већи потрес, који ће се избећи, ако силази степен по степен.

Ако поверилац постепено почне примати мање прихода од своје ренте, онда ће пре бити у стању да се навикне на смањивање издатака у своме газдинству и пре ће смишљати на нова средства доходака, него кад се његов приход од ренте једним ударцем смањи.

Као даљи захтев правичности према повериоцима морамо одредити, да финансијска управа, чим је курс државне ренте скочио преко пари, треба да даде обвезну изјаву о својим намерама о конверсији.

(Наставиће се)

ИЗ СУДНИЦЕ

XLIV.

Кад средња контрола утврди, да у општинској каси постоји мањак, а Главна Контрола подигне кривичну тужбу противу утајача, који мањак признаје, и општину обезбеди интабулацијом на своја непокретна добра, онда нема дела утаје па ни послуге.

(Одлука опште седнице Касационог Суда)

Главна Контрола тужбом својом од 15. Новембра 1895. Бр. 24881. представила је алексиначком првостеп. суду, да је приликом извиђања и суђења спора Контроле среза Алексиначког, противу М. М. бившег председника општине Алексиначке, због накнаде штете каси исте општине у 6402 динара, нашла : да у радњи туженога као руковоца и одговорног рачунопологача има злоупотребе, која се казни по §. 113. у вези §. 132. казн. зак., па је с тога решењем својим од 15. Новембра 1895. Бр. 24881. на основу чл. 107. закона о своме уређењу престала са даљим извиђањем и суђењем овога спора, и по пропису у §. 174. грађ. суд. пост. цео предмет овога спора послала је суду, те

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

да по званичној дужности предузме кривичну истрагу против туженога, па са питањем о његовој кривичној одговорности, да уједно пресуди и ово питање о накнади штете.

Алексиначки суд решењем својим од 29. Новембра 1895. Бр. 14.410., предао је своје иследном судији ову тужбу Главне Контроле са свима осталим актима, те да против туженога предузме кривичну истрагу за дело утаје, као што тужба гласи.

Оптужени М. на своје испиту од 17. Јануара 1896. у акту Бр. 547. пред иследним судијом овако се брани:

„Ја сам при одговору пред среском Контролом признао, да ми по рачунима за 1894. годину фали, као бив. рачунополагачу и председнику општине Алексиначке, 6402 динара и изјавио сам, да пристајем да платим ову суму општини; а и данас пред иследним судијом признајем, да ми ова сума фали по рачуну за 1894., а за време док сам ја био председник, и пристајем, да исту суму општини у што краћем року платим, пошто сам већ учинио корак, да до новца дођем и општину измириш.

Ако би ово дело дошло до претреса, ја ћу на дану суђења поднети писмене доказе о томе: да је овај мањак произашао услед трошка око дочека владоца у Алексиначу.

Према овоме овде не може бити ни помена о каквом казним делу — утаје или послуге — већ је ово проста последица рђавог преноса по књигама из 1893. у 1894. годину, за доказ тога ја имам разрешницу од среске Контроле, која се налази у актима овога оптужења, а у којој се изриком вели: „*да су рачуни исправни*“.

Суд је решењем својим од 17. Јануара 1896. Бр. 856., а по тужби иследног судије оптуженога М. ставио под суд и у притвор. Но, на претресу 29 фебруара исте године решењем Бр. 3159. пустио је оптуженога испод суђења са разлога:

„Суд налази да овде не стоји дело утаје општинског новца — §. 113. казн. зак. — за које се М. оптужује, нити пак има послуге са истим новцем — §. 112. истог законика, — ни иначе каквог казнимог дела, јер се разрешницом среске Контроле, као јавном писменом исправом по §§. 187. и 188. грађ. суде. пост. (види акт Бр. 17. који је оптужени добио од среске Контроле приликом прегледа својих рачуна) доказује, да је рачун за 1893. и до 1. Јуна 1894. исправан, а да само постоји мањак у 6402 динара и да среска Контрола при прегледу рачуна, када је оптуженоме и разрешницу дала, није констатовала, да ли постоји злоупотреба, што је по чл. 67. зак. о уређењу Главне Контроле имала право и да га оптужи истој Контроли; па то није учи-

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

нио ни општински одбор по чл. 98. зак. о устројству општина од 25. Новембра 1889., који је тада важио као блажији; дакле није утврдио, да постиги злоупотреба, и да га за то оптужи надлежној власти, већ је и он нашао, да је рачун исправан, но да је оптужени одговоран општинској каси само за штету у 6402 динара. Па, како је и општина у лицу својих пуномоћника: Алексе Михаиловића, Васе Стошића и Јована М. Живковића, који су на данашњем претресу изјавили, да је општина од оптуженога у своме потраживању потпуно измирена, то је суд мишљења, да нема одговорности ни по грађанској части, па се према свему наведеном оптужени има за ово дело по §. 250. а. крив. суд. пост. пустити испод суђења, и да није дужан никоме ништа да плати, сем свој у притвору учињени трошак по §. 327. поменутог поступка“.

По жалби државнога тужиоца Касациони Суд примедбама свога I. одељења у акту Бр. 6406. уништио је предње решење првога суда са разлога:

„Кад је средња Контрола нашала по прегледу рачуна општине алексиначке по рачунима за 1893. мањак у општинској каси у 6402 дин. и кад је Главна Контрола због тога мањка подигла кривичну тужбу противу оптуженога М. и кад је он на испиту код испед. власти призвао, да постоји оволики недостатак у општинској каси по њезиним рачунима, а да он нема новаца, да недостатак накнади, но да ће га добити и поунити касу; — онда суд није могао узети, да овде није констатована злоупотреба у дужности, и да нема казнимога дела ни утаје нити послуге новцем. Кад према наведеном стању постоји мањак, који се у горњој суми показао, што је оптужени завео у дотичне општинске књиге у расходу, као да је толику суму нађеног недостатка издао на дочек Краљев, а то није могао оправдати, онда је тиме учинио дело, које се јавља као утаја и казни се по II. ставу §. 113. крив. зак., и кад су општ. пуномоћници на претресу изјавили, да је тога дана оптужени измирио касу општинску у своме потраживању, онда то може имати само утицаја на грађанску неодговорност његову, а и на меру казне, по што је пре тога била констатована његова злоупотреба, да није у каси било онолико новаца, колико су рачуни показивали“.

Алексиначки првостеп. Суд није примио ове примедбе одељења Касационога Суда, већ је дао следеће против-разлоге:

„И ако стоји утврђен дефицит од 6402 дин. и ако стоји то, да су и књиге неуредно вођене, опет за то нема дела утаје,

кад нема услова за постојање тога дела, које тражи §. 229. каз. зак. на који упућује и §. 113. истога закона.

За појам утаје по §. 229. казн. зак. тражи се: не само да ко примљени новац потроши, или тако употреби, да се не зна где је; но и да одриче. да га је примио; а овде није тај случај, јер од почетка Контролнога рада до данас, оптужени је увек признавао, да је новац примио и потрошио на дочек владоца, и старао се да издатак оправда рачуном; а кад то није могао учинити, измирио је оштећену општину у потраживању; па за то по мишљењу суда не стоји дело утаје.

У овоме случају по мишљењу суда оптужени није неуредно водио књиге у циљу да ову суму прикрије и од ње не положи рачун; но шта више, баш је ову суму свуда показивао у намери, да тај издатак оправда рачуном, и кад то на крај краја није могао постићи, тиме се и сазнало за дефицит; — па, и да стоји утаја не би се казнила по §. 113. крив. зак.; с тога моли Касациони Суд, да изволи усвојити ове против-разлоге првостепенога суда“.

Општа седница Касационог Суда по гласу својих примедба од 23. Маја 1897. Бр. 3767. нашла је, да стоје против-разлози првостепенога суда, па за то их је и усвојила, а примедбе свога одељења одбацила, и тиме утврдила: кад средња Контрола нађе, да у општинској каси постоји мањак, а Главна Контрола подигне кривичну тужбу противу утајача, који недостатак признаје и општинску касу обезбеди интабулацијом на своја некретна добра, онда нема дела утаје, па ни послуге.

Саопштио

Мих. М. Радивојевић

судија алексиначког првост. суда.

XLV

Тужба нема више основа кад се уз раскинуће уговора тражи повраћај имања, наплата кирије и заслуге, као следство тога уговора.
(§. 98. грађ. судс. пост.)

(Одлука Касац. одељења.)

Тужбу Јована Ст. из Сирокова противу Стојића С. којом је тужилац тражио уз раскинуће уговора, да му тужени врати извесно имање, које му је као усињеник принео, и плати извесну

кирију и заслугу, — суд округа пожаревачког решењем својим од 12. новембра 1877. Бр. 15543 одбацио је по §. 96. грађ. пост. као неуредну.

Но Касациони Суд примедбама својим од 16. Маја 1878. Бр. 1705 уништио је горње решење из ових разлога :

Примени §. 96. грађ. суде пост. у овом случају нема места, јер се овде тражи раскинуће уговора о усиновљењу и оно што као следствие тога раскинућа (уговора) наступа, дакле оно што уз главну ствар иде, и што се према §. 98. поменутог поступка једном тужбом има и да тражи и једним спором пресуди.

XLYI.

Против решења, којим се изазвани упућује да понесе тужбу за своје право, нема места жалби по §-у 349. грађ. судс. пост. али то ограничење не стоји кад изазивачкој тужби нема места по §. 346. помен. пост.

(Одлука Касац. одељења).

По жалби туженога Касациони Суд примедбама својим од 8. Јула 1894. Бр. 3053 уништио је решење првостепеног пожаревачког суда од 19. Новембра 1893. Бр. 29.107 којим је упућен да у року од два месеца од пријема решења поведе парницу противу тужиоца Добросава из ових разлога:

Кад је тужени Јован за доказ свога права на спорно имање, које се у његовој државини находи, поднео у одговору писмено потврђено код судије за неспорна дела под 23. Октобром 1892. Бр. 27.059, онда је суд погрешно применио на овај случај пропис §. 349. грађ. суде. пост. и туженог упутио на парницу, јер тужени не говори само, да има неко право на спорно имање, него подноси и доказе за то, те тако ово није случај §. 346. истог пост. по коме би имало места изазивачкој парници, но је реч о својини имања, које се налази у државини туженога, по доказу, који може бити предметом законске оцене само у редовној парници. И зато кад тужилац полаже право на исто имање, дужан је он, а не тужени да то право докаже редовном а не изазивачком парницом.

Саопштио
Ст. Максимовић.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNIPLERS

ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ СТРУЦИ

(Из „Српских Новина“ од 16. X. до 15. XI. 1898.)

Краљевским указима од 22. 24. 27. 28. 31. Октобра и 9. Новембра постављени су :

За председнике првост. судова: прокупачког: г. Михаило Бончић, преде. врањ. суда: врањског: г. Лука Вукомановић, преде. леск. суда: лесковачког: г. Јов. Кречаревић, преде. прок. суда.

За судије првост. судова: ђупријског: г. Андр. Врчевић, еудија смедер. суда: смедеревског: г. Здравко Јоксич, секр. II. кл. крагујев. суда: пиротског: г. Живан Михаиловић, секрет. II. кл. јаб. суда.

За судије за неси. дела у прв. судовима: алексиначког: г. Драг. Јовановић; ваљевског: г. Вел. Абдулић; књажевачког: г. Ђорђе Јовановић; прокупачког: г. Драгољуб Ђ. Бранковић; шабачког: г. Петар Петровић, — судије истих судова.

За секретаре II. кл. прв. судова: беогр. подун. г. Живко С. Ивковић, писар I. кл. Касац. Суда; јагодинског: г. Бож. Петровић, писар I. кл. горњо-милан. суда; крагујевачког: г. Бошко С. Новаковић, секрет. исте кл. шаб. суда; шабачког: г. Андр. Петковић, писар I. кл. беогр. вар. суда.

За писара II. кл. Касац. Суда: г. Петар Пејић, писар исте кл. беогр. подун. суда.

За писара I. кл. Аиел. Суда: г. Тиосав Маршићанин, писар исте кл. беогр. вар. суда.

За писаре I. кл. првост. судова: крагујев.: г. Драгољуб М. Миљивојевић, сврш. правн. члан суда општ. крагујев.

За писара II. кл. прв. суда ђупријског: г. Милорад С. Павловић, писар исте кл. краг. суда.

За писаре III. кл. првост. судова: беогр. вар. суда: г. Фридр. С. Попс, писар исте кл. шаб. суда и г. Дим. Рошу, сврш. правник, практ. беогр. подун. суда; беогр. подун.: Милутин П. Татић, писар исте кл. трг. суда и г. Живојин М. Ружић, писар исте кл. пож. суда; беогр. тргов.: г. Стеван Вагнер, сврш. правник, практ. беогр. вар. суда; горњо-миланов.: г. Виден Пандуровић, сврш. правник, практ. ђупр. суда; прокупачког: г. Милан Антић, сврш. правник, практ. смед. суда; чачан.: г. Михаило Д. Петковић, сврш. правн. практ. ист. суда; шабач.: г. Драгут. М. Бабић, писар ист. кл. прок. суда; г. Драгољ. Нешковић, сврш. правн. практ. ист. суда и г. Владислав Вујовић, писар исте кл. горњо-милан. суда; пожар.: г. Дим. М. Богојевић, писар исте кл. беогр. под. суда.

Уважене оставке: г. Милану Влајковићу писару II. кл. шаб. суда; г. Милоју Ж Јовановићу, писару II. кл. чачанског суда; г. Кости Тимотијевићу, секр. II. кл. беогр. подун. суда; г. Бенку С. Давичо, писару II. кл. Апел. Суда.

Отпуштен из држ. службе: г. Милан Михаиловић, судија Ћупр прв. суда.

В Е С Н И К

Народна Скупштина састаје се 12. ов. м. у Нишу да настави свој рад за ову годину.

* * *

Нови закони. Од закона, који су на прошлом састанку скупштинском усвојени, добили су Краљевску санкцију и обнародовани су још у службеним новинама:

Закон о буџету државних прихода и расхода за буџ. 1899. годину, — од 31. Јула 1898.

Конвенција о железничкој вези, закључена између Србије и Румуније, — од 3. Јула 1898.

* * *

Нов Краљев посланик за трогод. скупштинску периоду 1897—1899. Лука Перишић јавни правозаступник из Шапца, — једини правозаступник у садањој Народној Скупштини.

* * *

Правнички Одбор. За чланове сталног правничког одбора постављени су Краљевим указом од 1. ов. мес. а на предлог Министра Финансија господа:

Арон Нинчић, судија Касационога Суда, Петар М. Чоловић, судија Касационога Суда, Илија Мојсиловић, члан Главне Контроле, Јован Николић, судија Апелационога Суда, Др Милутин Миљковић, војно-судски мајор, Ивко Ивковић, председн. беогр. тргов. суда, Живојин М. Перић, ванр. проф. Вел. Школе, Михаило Д. Јовановић, судија првост. Суда за вар Београд, и Драгутин Р. Гођевац јавни правозаст. из Београда.

* * *

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Нови правозаступници. По испуњеним условима законским Г. Министар Правде поставио је за јавне правозаступнике:

г. Косту Ј. Тимотијевића, судског секретара у оставци, — при смедеревском првост. суду;

г. Милана Влајковића, судског писара у оставци, — при шабачком првост. суду;

г. Косту Димитријевића, судију првост. суда у оставци, — при крагујевачком првост. суду;

г. Димитрија Гребенеровића, б. јавног правозаступника и председника суда општине алексиначке у оставци, — при алексиначком првост. суду.

* * *

Међун. конференција против анархиста отворена је 12. ов. мес. у Риму. Србију заступају г. Др. В. Вељковић професор Вел. Школе и секретар посланства у Риму г. Јовичић. Црна Гора поверила је заступништво руским пуномоћницима на конференцији.

* * *

Предавања о судској медицини. У бечком земаљском суду држи судске лекар професор Хаберда недељна предавања из судске медицине за практичке судије, председнике судова и истражне судије. Приредиће се и предавања о фалзификовању трговачких књига и меница. — Ово је за препоруку и у другим земљама. —

БЕЛЕШКЕ

Убица царице аустријске. Ј. Лукени, 29. пр. мес. осуђен је на вечити затвор, без рада — што се сматра као поштрење казне. Он ће издржавати казну у женевској казниони (т.з. Evêché), која лежи у сред старе вароши. Биће затворен у сасвим мрачном подруму, за пуних шест месеца у самоћи, а само сваких 15 дана изводиће га по један час на чист ваздух и светлост. Правила казнице прописују, да ћелијски затвор не може трајати више од шест месеци. Међутим је врло вероватно, да ће се за Лукенија учинити изузеће од правила, и да ће се усамљени затвор продужити, јер за убицу царичиног нису постојале никакве олакшавајуће околности. Они, који су осуђени на вечиту робију, могу четири пута у години примати посете. Носе прописано одело, храна им је зелен и тесто, а два пут недељно добијају по 300 грама меса. Који издрже ћелијски затвор, предају се после до смрти у заједничка одељења и тада морају радити, али не могу бирати врсту рада.

